

ÉVADFORDULÓ

A Nemzeti premierjei – 2024/2025

HIMNUSZ 180

Erkel és a Nemzeti pályázata

NEMZETI

MAGAZIN

2024
nyár

2023/24-es évad
XI/9. szám

NYÁRI

PROGRAM-

AJÁNLÓVAL

A NEMZET SZÍNÉSZEI

Csikos Sándor • Kulka János

NYITÓKÉP

ÉVADFORDULÓ

A premier kényes ügy. A 2024/2025-ös évad premierkínálatában szerepel például Molnár Ferenctől a *Liliom*. A magyar dráma-irodalom világírú alkotása annak idején megbukott a Vígszínházban. A 150 éve töretlenül népszerű *Olasz szalmakalap* című francia bohózat sikerében pedig annyira nem bízott a színház igazgatója, hogy el se ment a premierre – utána persze örült, mert jól csengetett a kassa. . .

Hét bemutatóval várja a nézőit a Nemzeti Színház a következő évadban. A két említett klasszikuson kívül lesz angol dráma, Radnóti Miklóst idéző koncertszínház, kísérleti előadás és két ősbemutató is. (Az évadról részletesen a 6. oldalon kezdődő összeállításunkban olvashatnak.)

Sokszínű és izgalmas volt a 11. Madách Nemzetközi Színházi Találkozó, amelyről állandó szerzőnk, Osztovits Ágnes beszámolóját olvashatják (a 34. oldaltól), különös tekintettel arra, hogy miként voltak jelen az antik szerzők drámái a fesztiválon.

Tudták, hogy Erkel Ferenc „kényszer hatására” komponálta meg a szerzeményét a Nemzeti által kiírt Himnusz-pályázatra? Színház- és zenetörténeti múltidézésünkéből sok egyéb érdekességet is megtudhatnak a Kölcsey Ferenc versére készült zenemű 180 évvel ezelőtti születéséről. (Írásunk a 48–51. oldalakon található.)

Ha kíváncsiak a magazin „saját” kritikusainak véleményére a *Lear King Show* című Shakespeare-adaptációról, olvassák Nézőpontok rovatunkat (32. oldal). Ha pedig meg akarják tudni, mit keres egy direktor a színész nő öltözőjében az ágy alatt, Csehov tárcanovelláját ajánljuk a figyelmükbe (52. oldal).

Kedves Nézőink, nyáron is várjuk Önöket előadásainkkal az ország különböző pontjain Győrtől Gyuláig (programok az 56–58. oldalakon), szeptembertől pedig az új évadban a Nemzetiben. Addig is jó olvasást!

Jelenet az előző évadban bemutatott István király című előadásból, amely nyáron a gyulai tószínpadon lesz látható.

| fotó: Ilovsky Béla

24

6

Évadforduló

A 2023-2024-es évad végén arra kértük Vidnyánszky Attila vezérigazgatót, hogy vonja meg a Nemzeti Színház lassan mögöttünk hagyott szezonjának a mérlegét, és adjon betekintést az előttünk álló évad terveibe. Beszélgetés a bizakodástól a lelki megrendülésen át reményt keltő kilátásokig.

24

Kossuth-díj

Most is jó színészettel foglalkozni, de a legjobb Beregszászban volt, ahol volt egy társulat. Közben megöregedtünk, a helyzet is egészen más lett. Azt már nem lehet visszahozni. De az ember mégis keresi, hátha más formában, más emberekkel még megadatik. *(Trill Zsolt)*

34

MITEM-tükör

A rendezők aktuális víziójukhoz igazitják a szövegeket leginkább önkézüleg, olykor pedig dramaturgi segédlettel. Nem mindig szerencsésen. A húzásokat értjük, a betoldásokkal jóval nehezebb megbarátkoznunk. Nehéz eldönteni, hogy ez a válság vagy a megújulás jele-e. *(Osztoivits Ágnes)*

48

Erkel Himnusza

180 éve, 1844. július 2-án hirdették ki a Kölcsey Ferenc versének megzenésítésére kiírt pályázat eredményét a Nemzeti Színházban. A győztes Erkel Ferenc lett, aki indulni sem akart a pályázaton, de a Nemzeti igazgatója bezárta egy szobába: „Csináld meg rögtön!”

NEMZETI magazin – a Nemzeti Színház ingyenes időszaki kiadványa • 2024. nyár • XI. évfolyam 9. szám |

Főszerkesztő: Kornya István • A szerkesztő munkatársa: Görömbölyi László • Fotó: Eöri Szabó Zsolt • Korrektúra: Lukácsy György

| Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. • Felelős kiadó: Vidnyánszky Attila vezérigazgató • Médiaajánlat: 30/508-4711 | Nyomdai

előkészítés: Inform-Line Stúdió Bt. | Nyomás: CREW Kft. | Lapzártá: 2024. május 22.

Címlapon:

Schnell Ádám a King Lear Show című előadásban
| fotó: Ilovszky Béla

JEGYPÉNTÁR A NEMZETI SZÍNHÁZBAN

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: +36 1 476-6868

e-mail: jegypenztar@nemzetisinhaz.hu

Nyári nyitvatartás:

Június 17–28. | H–P: 10–18 óra

A jegypéntár június 29-től augusztus 4-ig, valamint augusztus 17–20. között zárva tart.

Augusztus 5–16. | H–P: 10–18 óra

Augusztus 21-től | H–P: 10–18 óra,
Szo–V 14–18 óra

ÉVADFORDULÓ

6 Évadterv – megalkuvás nélkül • Vidnyánszky Attila

11 Az évad történetei

PREMIEREK

12 Esthajnal | Ázott hajában hét halott bogár ragyog |
Vér vagyok | Salome | Olasz szalmakalap | Liliom | A tőke

20 Színpadon: bemutatók és repertoár

22 A Nemzeti Színház ifjúsági programjai

KOSSUTH-DÍJ • TRILL ZSOLT

24 Világos képlet: „aztán vagy sikerül, vagy nem...”

30 **PREMIER GALÉRIA • KING LEAR SHOW**

NÉZŐPONTOK • KING LEAR SHOW

32 Osztovits Ágnes: Shakespeare után szabadon

32 Nick Thorpe: Számon kellene kérni

11. MITEM

34 Osztovits Ágnes: A közönség iskolája

A NEMZET SZÍNÉSZEI

40 „Maradós fajta vagyok” • Csikos Sándor

44 Együtt játszani • Kulka János

HIMNUSZ 180

48 Gombos László: A kulcsra zárt komponista halhatatlan műve

SZÍNHÁZNOVELLA

52 Anton Csehov: Direktor a dívány alatt

56 **NYÁRI PROGRAMAJÁNLÓ**

ÉVADFORDULÓ • 2024/2025

Évadterv – megalkuvás nélkül

Vidnyánszky Attila az új évról, az átalakuló társulatról, feladatokról, nemzetköziségről, hiányérzetekről, válságról és reményekről

A 2023/2024-es évad végén arra kértük Vidnyánszky Attila vezérigazgatót, hogy vonja meg a Nemzeti Színház lassan mögöttünk hagyott szezonjának a mérlegét, és adjon betekintést az előttünk álló évad terveibe. Beszélgetés a bizakodástól a lelki megrendülésen át a reményt keltő kilátásokig.

Az Egri csillagok monumentális előadása szeptemberben lesz látható a budapesti MVM Dome-ban

„**Nagy mozgásteret ad nekünk, hogy a Nemzeti Színház látogatottsága 98 százalék körül van, ismét egy megalkuvásoktól mentes, elismert alkotókat és izgalmas darabokat felvonultató évadot tervezünk.**”

Visszatekintve mit tart a Nemzeti Színház elmúlt évadából a legmeghatározóbb mozzanatok?

– Nem akarom megkerülni a választ, de fontosak az előzmények. 2023-ban a Nemzeti Színház szakmai irányításával Magyarország adott otthont a 10. Nemzetközi Színházi Olimpiának, ami a tavalyi év legnagyobb színházi eseménye volt. Számtalan felemelő előadásnak és találkozásnak lehetünk a részesei, ami a társulatunkat, művészeti műhelyünket egyértelműen felhelyezte a színházi világ térképére. Már sehol külföldön nem kell magyaráznunk szakmai körökben, mit jelent a Madách Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM), és az olimpia hatalmas lendületet adott évtizedes hídépítő erőfeszítéseinknek. Az olimpia eseményei még ősszel is – vagyis az évad elején – tartottak, több rendkívül rangos társulatot láthattunk, így a Miskolci Nemzeti Színház alapításának 200. évfordulója alkalmából a hazánkba érkező Comédie-Française-t, de a pesti Duna-parton fogadhattuk a nemzeti és nyelvi kisebbségi színházakat felvonultató Synergy fesztivált is. Ez a nemzetközi szervezet a Nemzeti régi törekvéseivel azonos szemlélettel bír, nagy dolognak tartom, hogy mi adhattunk otthont ennek a kezdeményezésnek. Ráadásul még ősszel bemutattuk a *Bánk bán* fiatal művészekre épülő új változatát, ami szintén meghatározó esemény volt az életünkben. Ezzel a lendülettel és derűlátással indultunk neki az új évadnak ősszel, amikor november 10-én bekövetkezett a *Rómeó és Júlia* előadás az a baleset, ami mindent felforgatott.

Még mielőtt a baleset intézményre gyakorolt hatására rátérnénk, a legfontosabb: hogy vannak a balesetet elszenvedő színészek?

– Ez hatalmas trauma volt a számukra, testileg és lelkileg egyaránt. A lassú felépülési folyamatuk során nagy kitartásra van szükségük, de a társulat lélekben kezdettől velük van. Reménykedem a mielőbbi és teljes gyógyulásukban! Szász Júlia és

A június 10–16. között megrendezendő kaposvári Országos Színházi Találkozón a Kurázi mama és gyermekei című előadással szerepel a Nemzeti Színház. A darabot június 11-én láthatja a fesztivál közönsége.

Horváth Lajos Ottó hiányát elsősorban a személyiségük miatt érezzük, de színházvezetőként azt is hangsúlyoznom kell, hogy mindketten fontos szerepeket vittek. Ebből fakadóan a baleset után át kellett szervezni a teljes évadot: két bemutatót lemondunk, és amelyik előadás megengedte, ott a szerepátvételről és az ezzel járó felújítópróbákról kellett gondoskodnunk. Az egész társulatot megrázó lelki sokk közepette kellett minden erőnket arra összpontosítanunk, hogy a Nemzeti elvégezhesse a rá bízott feladatot, és szolgálhassuk a nézőinket. Ezért az erőfeszítésért minden munkatársamnak hálával tartozom. Az *Aranyhajú hármások* című folkoperát elsodorta a baleset, és még nem tudom, mikor lesz erónk újra belevágni ebbe a rendkívül izgalmas anyagba. Az *Irredenta kabaré* helyett a háború miatt nálunk otthonra lelő beregszászi társulattal színpadra állítottuk a *Háztűznézőt*, ami a kárpátaljai társulat életének és a visszhangokból ítélve a nézők szempontjából is jó döntésnek bizonyult.

Az *Irredenta kabaré* beleillik egy sorba, ami már az új évad terveihez vezet bennünket. Annak idején *A liberalizmus diszkrét bája*, majd az *Irredenta kabaré* sem tudott megvalósulni. Most is a tervek között szerepel egy hasonló „hangoltságú” előadás, amelynek címe *A tőke*. De vajon hasonló sorsra jut?

– Valóban van rokonság ezek között a tervek között, de árnyalnám a képet. *A liberalizmus diszkrét bája*t kitűztük ugyan, de közben értesültem arról, hogy elhunyt Józsa Péter Pál, akivel régóta terveztük az *Agón* című művének színpadra vitelét. A halála annyira megérintett, hogy végül ezt a költői víziót rendeztem meg két évvel ezelőtt. Az *Irredenta kabaré* a baleset miatt sodorta el az élet. Marx *Tőkéje* viszont nagyon régóta, még beregszászi igazgatói időszakomban kezdett el foglalkoztatni. Egyetemistaként olvastam először, bár akkor még csak tanulóként, rendezőként később figyeltem fel arra a drámai potenciálra, ami Marx mondataiból árad. A pénz, a tőke vagy az osztályharc csupa olyan fogalom, ami megszemélyesítve egy egész életünket meghatározó drámát ír le. Jelenleg jegyzetek, de a szemem előtt már megjelennek képek. Mindenesetre igazi ingyencsésnek ígérkezik a következő évad végén, aztán majd meglátjuk, hogyan haladunk vele, lehet, hogy átcúsunk a következő évad elejére. Az efféle műhelymunkák esetében ezt a szabadságot megadhatjuk magunknak...

Hasonló lendületet vesz a Nemzeti a következő évad elején, ahogyan 2023 őszén?

– Már volt egy jó élményünk az egyik sikerdarabunk, az *Egri csillagok* nagyszabású előadásával, hiszen tavaly szeptemberben

Már folynak a 2024-2025-ös évad első bemutatójának, az *Esthajnal* című zenés darabnak a próbái. A képen Szarka Tamás, a mű zeneszerzője, valamint Bordás Roland és Katona Kinga

több ezer embernek adhattuk elő az MVM Dome-ban. Most is hasonlóra készülünk ebben a grandiózus sportcsarnokban szeptemberben, és újra az *Egri csillagokat* adjuk elő. Három előadást tervezünk. Egyet a Honvédelmi Minisztériummal együttműködve, ami egyben kadétavatás is lesz. A következő alkalomra iskolai csoportokat, családokat várunk. A harmadik estén azt tervezzük, hogy az állami gondozásban nevelkedő gyermekeknek és fiataloknak adjuk elő a darabot. Ezen tervek mellett már zajlanak a próbái a Szarka Tamás műve alapján készülő *Esthajnal* című zenés darabnak. Az előadás alapját képező Gorkij-mű, a *Makar Csudra* című cigányballada és a zenei anyag bizakodásra ad okot. Ez ismét egy nagyszabású koprodukció, hiszen a Nemzeti Táncgyűttes művészeivel már zajlanak a táncpróbák, a Karaván Színház is részt vesz az előadásban, sőt a Fővárosi Nagycirkusz is csatlakozott, de erről egyelőre többet nem árulhatok el... Így indítjuk majd el a következő évadot a Nagyszínpadunkon.

Mivel készülnek még?

– A MITEM és a Színházi Olimpia valóban nemzetközi rangú színházi műhellyé emelte a társulatunkat. Ezért is jönnek hozzánk szívesen külföldi rendezők. Sőt vannak visszajáró partnereink: a világhírű román rendező, Silviu Purcărete az

A nagy hírű, párizsi Comédie-Française társulatát fogadta a Nemzeti Színház a 10. MITEM-en 2023 őszén. A képen: közönségtalálkozó az előadás után

Olasz szalmakalap című vígjátékot rendezni nálunk. A legutóbbi MITEM nyitó előadásának rendezője, a bolgár Diana Dobrova Oscar Wilde *Salome* című művét viszi színre. És egy koprodukció keretében a Nemzetiben rendez a belga Jan Fabre is, akinek *A Mítikasz-csúcs (Az Olümposz tetején)* című nyolcórás vízióját az idei MITEM-en fogadta hatalmas taps.

A Nemzetiben bemutatni tervezett *Vér vagyok* is nyolcórás lesz?

– Őszintén szólva nem tudom. Jan Fabre nemzetközileg elismert színházcsináló, az első kortárs képzőművész, akinek a munkáit kiállították a párizsi Louvre-ban. Művészete a szabadságra épül, márpedig ezt a típusú színházat nem lehet a megszokott keretek közé zárni. Már zajlanak az előkészületek, igazi esemény lesz ez az előadás. De a nemzetközi sztárok mellett egy egyetemi hallgató is rendezni fog a következő évadban. Fejes Szabolcs, a Színház- és Filmművészeti Egyetem (SZFE) rendező szakos hallgatója rendezi meg Molnár Ferenc *Liliom* című drámáját. Az SZFE és a kaposvári egyetem növendékei már régóta hazajárnak a Nemzetibe, hiszen az összetett működésünk része az oktatás is. Évek óta zajlanak a Nemzetiben próbák és vizsgaelőadások, a régi festőműhelyt is a hallgatók miatt újítottuk fel, hogy méltó körülmények között próbálhassanak. Ennek a gondolatnak a jegyében adunk

lehetőséget Fejes Szabolcsnak arra, hogy a Nemzeti társulatával dolgozzon.

A sajtóban nagy figyelmet kapott a Nemzeti társulatának átalakulása. Hogyan érinti mindez a következő évadot?

– Valóban átalakulóban vagyunk, de tizenegy év közös munka után ez természetes. Nagyszerű közös munkákat hoztunk létre a most távozókkal. Még zajlanak az egyeztetések, szerződötések, de annyi biztos, hogy a távozók többsége továbbra is vinni szeretné a szerepeit a Nemzetiben, vagyis a repertoár gerincét nem érinti ez a változás. Viszont érkezik hozzánk Vecsei H. Miklós, aki – amellet, hogy természetesen színészként szerepet kap majd az előadásainkban – saját elképzeléseit is megvalósíthatja, a következő évadban egy Radnóti-esttel készül, amivel a holokauszt 80. évfordulójára emlékezünk. Hobo és Berecz András mellett ő lesz a harmadik olyan társulati tag a Nemzetiben, aki nemcsak színészi feladatokat teljesít, akivel együtt építünk egy sokszínű, nyitott színházat. Mivel nagy mozgásteret ad nekünk, hogy a Nemzeti Színház látogatottsága 98 százalék körül van, ismét egy megalkuvásoktól mentes, elismert alkotókat és izgalmas darabokat felvonultató évadot tervezünk.

LUKÁCSY GYÖRGY

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Az évad történetei

SZARKA TAMÁS

ESTHAJNAL

Rendező: Vidnyánszky Attila

Ősbemutató! Egy büszke cigányfiú, Lojko Zobar és a gyönyörűsége cigánylány, Radda találkozása, akik a szerelem mindent elsöprő érzését mégis béklyónak tartják, mert útjában áll a szabadságuknak. A szabadság és a szerelem szívmelegítő drámája látványos vizualitással, lendületes táncokkal és drámai erejű színészi játékkal.

ÁZOTT HAJÁBAN HÉT HALOTT BOGÁR RAGYOG

Rendező: Vecsei H. Miklós

Radnóti Miklós és Gyarmati Fanni belső világa elevenedik meg Vecsei H. Miklós és a zenészekből, képzőművészekből álló QJÚB nevű társulás koncertszínházi előadásában. A világháborúk árnyékában születő életmű, a krisztusi kereszt szabadságát és terhét tudatosan és tudat alatt is kereső fiatal magyar művész története. A produkcióval Radnóti Miklós halálának 80. évfordulójára emlékezünk.

JAN FABRE

VÉR VAGYOK

Rendező: Jan Fabre

A kortárs képzőművészeti szcena és színházi világ elismert szereplőjeként Jan Fabre a vérről készít előadást, amelyben megjelenik a középkor büntudattól áthatott vallásos gondolkodása, és annak éles ellentéte, a zabolátlan, természetes életöröm. Fabre Troubleyn/Laboratorium elnevezésű társulatának tagjai a Nemzeti művészeivel és Bozsik Yvette táncosaival közösen viszik színre a belga rendező különös költői látomását.

OSCAR WILDE

SALOME

Rendező: Diana Dobreva

Az iróniájáról és vígjátékairól híres angol szerző 1893-ban – eredetileg francia nyelven – bemutatott tragédiája az újszövetségi időkbe vezeti a nézőt, hiszen mint ismert: a címszereplő Heródes Antipász mostohalányaként túlfűtött táncáért cserébe magának követelte Keresztelő János fejét. A bibliai történetet a Nemzetiben a költői színház kortárs bolgár rendezője viszi színre.

EUGENE LABICHE – MARC-MICHEL

OLASZ SZALMAKALAP

Rendező: Silviu Purcărete

Több mint 150 éve hódítja meg a közönséget mindenhol a világon ez a francia feltékenységi bohózat, amit a Nemzetibe időről időre visszatérő Silviu Purcărete állít színpadra. Az abszurd és groteszk látásmódjáról is ismert világhírű román rendező elképzelései szerint készülő előadás egyszerre ígérkezik önfeledt vígjátéknak és színházi inyenccségnek.

MOLNÁR FERENC:

LILIOM

Rendező: Fejes Szabolcs

A *Liliom* az 1909-es ősbemutató óta minden bizonnyal a leg-sikeresebb magyar színmű, hiszen prózai szöveggként is nagy nemzetközi utat járt be, az amerikai musicalverzió (*Carousel*) pedig csak fokozta a világhírt. A Gobbi Hilda Színpadon Fejes Szabolcs, a Színház- és Filmművészeti Egyetem negyedéves rendező szakos hallgatója viszi színre Molnár Ferenc klasszikusát.

A TÖKE

Rendező: Vidnyánszky Attila

Karl Marx filozófiai munkája, *A tőke* tragikus félreértések tömegének alapja. Felismerései egy testet és lelket megnyomortó ideológiát hívtak életre. Miért nem tudunk szabadulni ettől a vallásellenességgel átszótt gondolkodásmódtól? Bohózzati elemekkel átszótt haláltánc születik a Nemzetiben.

BLASKÓ PÉTER

BERETTYÁN NÁNDOR

HERCZEGH PÉTER

KATONA KINGA

RÁ CZ JÓ ZSEF

BODROGI GYULA

„Mert azt az éneket maga a Teremtő írja, mert abban a muzsikában teremt újra és újra minden halandót. És így születik újjá megint minden elrontott idő. És így százezer év is csak egy pillanat.

Esthajnal

Makszim Gorkij első, 1892-ben nyomtatásban is megjelent elbeszélése, a romantikus hangvételű, tragikus szerelmi történetet elmesélő Makar Csudra a neves orosz író egyik legnépszerűbb prózai műve, amely alapján több feldolgozás is készült. A legismertebb ezek közül az 1976-ban kiugró sikerrel bemutatott, Emil Loteanu által rendezett zenés játékfilm, A cigánytábor az égbe megy, amely azóta is a szovjet filmművészet legnézettebb alkotásai közé tartozik.

A vén Makar Csudra által elmondott legenda egy büszke cigányfiú, Lojko Zobar és a

gyönyörűséges cigánylány, Radda találkozásáról szól, akik egymásba szeretnek. Ám a szerelem mindent elsöprő érzését mégis béklyónak tartják, mert úgy érzik, útjában áll a szabadságuknak.

Mivel egyikük sem akar engedni a másiknak, Lojko végül megöli Raddát, és mindenki szeme láttára letérdel előtte – holtában teljesítve be a lány által korábban elhitt házassági ígéretet. Radda apja pedig, aki szemtanúja lesz lánya halálának, bosszút áll Lojkon.

A szerelem és szabadság fájdalmas ellentétének témája régóta foglalkoztatja Szarka Tamást, a Ghymes együttes legendás költő-zeneszerzőjét, aki számos dalt komponált Gorkij elbeszéléseinek ihletésére. Megfogalmazása szerint az általa írt cigányballada „két gyönyörű és büszke emberről szól, akiknek annyira erős a szabadságvágya, hogy nem bírják el a világ legszebb kötelékét, és inkább belehalnak”.

Szarka Tamás immár sokadik, új színpadi művének zenei világa az autentikus cigány népzeneben gyökerezik, a nagyszabású produkció látványos vizualitással, lendületes táncokkal és drámai erejű színészi játékkal idézi meg a cigánység folklóriját, szenvedélyes lelkületét.

Szarka Tamás

Esthajnal

Főbb szerepekben: BLASKÓ PÉTER, BERETTYÁN NÁNDOR, HERCZEGH PÉTER, KATONA KINGA, MARTOS HANGA, RÁ CZ JÓ ZSEF, NYÁRI OSZKÁR m. v., NAGY MARI, BODROGI GYULA, SZARVAS JÓ ZSEF, SZILÁGYI ÁGOTA, BORDÁS ROLAND, MADÁCSI ISTVÁN

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA • Koreográfus: ZSURÁFSZKY ZOLTÁN

mikor? hol?

PREMIER: 2024. október 12. • Nagyszínpad

A Nemzeti Színház, a Magyar Nemzeti Táncgyűttes és a Karaván Színház, a Baross Imre Artista- és Előadó-művészeti Akadémia, a Fővárosi Nagycirkusz közös előadása

**„Születtem. Itt vagyok.
Felnőttem. S mire?
Ígérték néked valamit?
Kérdeztem egyszer én
magamban még süldőkoromban.
S mindjárt feleltem is:
Nem. Senki semmit nem ígért.
S ha nem ígért, a senki tudja mért.**

*Részlet az előadásban elhangzó
Előhang egy „monodráma” című Radnóti versből*

Vecsei H. Miklós és a QJÚB

Ázott hajában hét halott bogár ragyog

Radnóti és Fanni belső világa

Játsszák: HEGEDŰS BORI, FRIMMEL JAKAB, MIHALIK ÁBEL, PACZÁRI VIKTOR,
RATKÓCZI HUBA, VECSEI H. MIKLÓS

Rendező: VECSEI H. MIKLÓS

mikor? hol?

PREMIER: 2024. november 9. • Nagyszínpad

Ázott hajában hét halott bogár ragyog

Idén novemberben lesz 80 éve, hogy Radnóti Miklóst az abdai tömegsírba fektették több tucat társával együtt. Halálának körülményei, életének utolsó évei és Gyarmati Fannival való kapcsolata, melyhez Gyarmati Fanni 102 éves koráig hűséges maradt, mind olyan motívumai a magyar történelemnek – és ezen belül persze a magyar irodalomtörténetnek is –, amelyekről fontos, hogy beszéljünk, és fontos, hogy ne csak beszéljünk, de amennyire tudjuk, tisztázzuk a még tisztázatlan pillanatoakat és viszonyokat.

A harmadik éve működő, fiatal zenészekből és képzőművészekből álló társulás, a QJÚB a Nemzeti Színházzal együttműködésben próbál reflektálni ezekre az évtizedekre Radnóti Miklós és Gyarmati Fanni életeseeményein, egy világháborúk árnyékában születő életmű, valamint a krisztusi kereszt szabadságát és terhet tudatosan és tudat alatt is kereső fiatal magyar művész történetén keresztül.

A koncertszínházi előadással Radnóti Miklós halálának 80. évfordulójára emlékezünk.

Vecsei H. Miklós és a QJÚB | fotó: Bátor Gábor Jim

TÓTH AUGUSZTA

HERCZEGH PÉTER

SZILÁGYI ÁGOTA

„**Színházművészetem mindig az élet halál utáni szakaszának zónájában zajlik. Színészeim – „szépségarcosaim” – halott hősöket adnak elő, akik megjelennek és újraélesztik az életüket.**

Vér vagyok

Jan Fabre 2000-ben színházi szöveget/verset írt az emberi test egyik alapvető alkotóeleméről: a vérről. Művében, amelynek központi témája a középkori testkép, az azóta magunkban hordozott testi-lelki sebeket is elénk tárja. A büntudattól áthatott vallásos gondolkodás éles ellentéte a zabolátlan, természetes életöröm.

– A fizikai korlátoktól, tabuktól szabadulni igyekvő testek cseppfolyóssá válnak: vérré, a test üzemanyagává alakulnak – mondja Fabre, akinek a darabjában a néző véres, hátborzongató, rituális jelenetekkel – kínzással, menstruációval, kasztrálással, ördögűzéssel, orgiákkal stb. – szembesül. Az apokaliptikus, groteszk képekben fehér ruhás menyasszonyok, felcserek, lovagok tűnnek fel... Fabre mintha

Brueghel vagy Hieronymus Bosch festményeiből emelné át őket. A szöveg megírásakor Fabre a 12. században élt bencés apátnő, Bingeni Szent Hildegárd misztikus írásaiból is inspirálódott, aki látomásokat írt le a testről, gyógyító erőkről, növényekről és állatokról.

A *Vér vagyok* volt 2001-ben az első Fabre-produkció, amelyet az Avignoni Fesztiválon, a pápai palota díszudvarán mutattak be. Az előadást a sikerre való tekintettel a 2005-ös fesztiválon újra bemutatták. A több földrészt bejárt produkciót a sajtó és a közönség világszerte elismeréssel fogadta. Most, 2024-ben, az újabb értelmetlen háborúk és vérontások idején Fabre új koncepcióval kelti életre a szöveget a Nemzeti Színház színészeinek és a Bozsik Yvette Társulat táncosainak közreműködésével.

A belga Jan Fabre Antwerpenben született 1958-ban. Hazájában és külföldön egyaránt nemzedékének egyik legsokoldalúbb művészeinek tartják, aki nemcsak színházi alkotó (író és rendező), hanem képzőművész is. A határokat feszegeti minden műfajban, előadásai költői koncepciók, lenyűgöző ősi rituálék, az őt szüntelenül foglalkoztató filozófiai kérdések színpadi víziói. A 2024-es Madách Nemzetközi Színházi Találkozón (MITEM) a *Mitikaszc csúcs (Az Olimposzc tetején)* című nyolcórás előadását ismerhette meg a magyar közönség.

Jan Fabre

Vér vagyok

Egy középkori mese

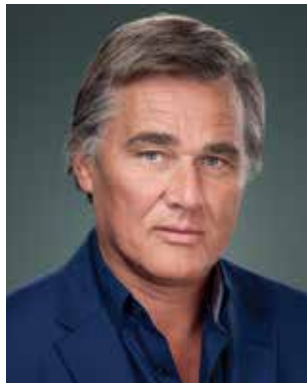
Főbb szerepekben: TÓTH AUGUSZTA, HERCZEGH PÉTER, SZILÁGYI ÁGOTA, JUHÁSZ PÉTER e. h. és a BOZSIK YVETTE TÁRSULAT tagjai

mikor? hol?

PREMIER: 2024. november 22. • Nagyszínpad

MARTOS HANGA

TRILL ZSOLT

SZŰCS NELLI

BERETTYÁN SÁNDOR

„Bujaság leánya, csak egy valaki van még, aki megmenthet. Ő az, akiről szoltam. Menj, keresd! Ott ring egy sajkán a galilaeai tavon és tanítványaihoz beszél. Térdelj le a tó partjára, hívd, szólítsd a nevéen. Ha hozzád jön, mert mindenkibe elmegy, aki hívja, akkor hajolj le a lábához, hogy megbocsássa bűneidet.

Salome

Oscar Wilde (Dublin, 1854 – Párizs, 1900) ír származású angol költő, próza- és drámaíró. 1891-ben írta meg Salome című egyfelvonásos tragédiáját, ám Angliában a bemutatását nem engedélyezték, mert a bibliai történetek színrevitele akkoriban tiltott volt. Amikor a darabot 1896-ban Párizsban színre vitték, a szerző homoszexuális kapcsolata miatt börtönben ült Angliában. A századfordulón már több mint tíz nyelvre lefordították, Richard Strauss operát írt belőle, több filmes feldolgozása is született.

Salome (II. Heródesz zsidó fejedeleme és Heródiás lánya) táncával megpróbálja elcsábítani Jochanánt (Keresztelő Szent Jánost), és a vonzó zsidó királylányt a próféta viszonzatlan szerelme szörnyeteggé változtatja. Wilde tragédiájában a bibliai Salome modern femme fatale-lá alakul. Ábrányi Emil így írt Wilde darabjáról: „Ez az egyfelvonásos tragédia egyszerűen remekmű. Kisebb keretben senki sem rajzolta meg tömörebben és izzóbb színpompával azt az időt, amikor a Megváltó körül égni kezdett a világ; amikor a legbujább, legperverzebb érzékiség tombolása mellett megjelent a legistenibb lemondás.”

– Számomra Wilde darabja, a Salome egy olyan világról szól, amely még nem áll készen az Örömhírré és a Hírnökre. Pedig az egyetlen „hír”, amire érdemes várni, a Megváltó megjelenése – mondja Diana Dobrev, a mai bolgár színházi élet egyik jelentős alakja, aki nemcsak hazájában, hanem többek között az Avignoni Fesztiválon is sikerrel szerepelt már. A Nemzeti Színház közönsége is láthatta különleges vizualitású Odüsszeusz című előadását a 2024-es Madách Nemzetközi Színházi Találkozón, a MITEM-en.

KOVÁCS S. JÓZSEF

MADÁCSI ISTVÁN

Oscar Wilde

Salome

Főbb szerepekben: MARTOS HANGA, TRILL ZSOLT, SZŰCS NELLI, BERETTYÁN NÁNDOR, BERETTYÁN SÁNDOR, NAGY MARI, KOVÁCS S. JÓZSEF, MADÁCSI ISTVÁN

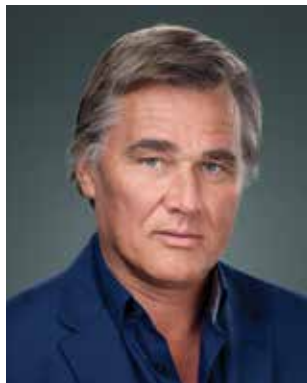
Rendező: Diana Dobrev

mikor? hol?

PREMIER: 2024. december 13. • Nagyszínpad

HERCZEGH PÉTER

TRILL ZSOLT

SCHNELL ÁDÁM

SZARVAS JÓZSEF

KRISTÁN ATTILA

SÖPTEI ANDREA

„Nyomomban a nászmenet!

Olasz szalmakalap

Eugène Labiche (1815–1888) a maga korában az egyik legnépszerűbb és legtermékenyebb színpadi szerző volt. Száznál is több zenés bohózatot, komédiát, vígjátékot, úgy nevezett vaudeville-eket írt, amelyeket a legnevesebb francia színházakban játszottak. A Marc-Michellel közösen írt Olasz szalmakalapot 1851-ben mutatták be Párizsban, és állítólag a színház igazgatója akkora hülyeségnek tartotta, hogy el se ment a premierre. A darab kirobbanó siker lett, és nemcsak a szórakozni vágyó nézők tetszését vívta ki, hanem a kritikusok elismerését is, népszerűségét máig megőrizte.

Az esküvője napján a párizsi aranyifjú, Fadinard lova véletlenül megeszi egy éppen házasságot törő asszony szalmakalapját. A hölgy és lovagja arra kényszerítik Fadinardot, hogy szerezze vissza a kalapot, mert a hölgy különben lebukik a megcsalt férj előtt. Egyetlen hasonló kalap van még Párizsban, azt mindenáron meg kell találni. Fadinard a mit sem sejtő násznéppel a sarkában kalapkeresőbe indul keresztül-kasul a városon...

A rendező Silviu Purcărete, akinek a munkásságát jól ismeri a magyar közönség, mindig meglep, elbűvöl és megrendít a művészetével. Eddig két előadást rendezett a Nemzeti Színházban (Ahogy tetszik, 2014; Meggyeskert, 2019), és több előadása aratott hatalmas sikert a Madách Nemzetközi Színházi Fesztiválon (Gulliver utazásai, 2016; Faust, 2017; Az ember tragédiája, 2021; A megcsalt hercegnő története, 2023). A világhírű román rendező szerint „a színház játék. És benne minden lehet ürügy erre a játékra, mint a gyerekeknel, a hozzá tartozó szimbólumokkal együtt. Ebben az értelemben a színház a gyermeki léttel, a gyermeki szabadsággal azonos”. Mi mást eredményezhet egy kitűnő bohózat és egy játékoskedvű színpadi mágus találkozása, mint a magasművészet rangjára emelt komédiát!

Eugène Labiche – Marc-Michel

Olasz Szalmakalap

Főbb szerepekben: HERCZEGH PÉTER, TRILL ZSOLT, SCHNELL ÁDÁM, BLASKÓ PÉTER, SZARVAS JÓZSEF, RÁCZ JÓZSEF, KRISTÁN ATTILA, VARGA JÓZSEF, BODROGI GYULA, POLYÁK ANITA e. h., KATONA KINGA, SZÜCS NELLI, SÖPTEI ANDREA

Rendező: SILVIU PURCÁRETE

mikor? hol?

Premier: 2025. február 21. • Nagyszínpad

BORDÁS ROLAND

MARTOS HANGA

TÓTH AUGUSZTINA

NAGY MARI

**„Itt hagyta Julidat... esúnyán bántál velem,
nem volt szép... de most már te csak aludjál,
Liliom... öreg, komisz, csibész fiú...
én téged nagyon...**

Liliom

Molnár Ferenc Liliom című darabjának az ősbemutatója 1909-ben a Vígszínházban bukás volt. Aztán a mű elindult világhódító útjára, Carousel címmel amerikai musical is készült belőle. A Liliom sok tekintetben önéletrajzi ihletettségű, azután született meg, miután a szerző első felesége, Vészi Margit egy heves vita után közös lányukkal otthagya az író, és külföldre menekült. Molnár sokszor agresszívan bánt szerelmeivel, és a Liliom című művében mintha ez alól a durvaság alól kérne felmentést.

Muskátné körhintájának kikiáltója Liliom, ez a semmirekellő, mindenkivel kacérkodó ifjú, aki az ártatlan cselédlánynak, Julikának is udvarol. Nem bánik jól a lánnyal, az mégis beleszeret, és amikor a Julika várandós lesz, Liliom könnyű úton próbál pénzhez jutni. A barátjával, Ficsúrral kiöltött tervük meghiusul, Ficsúr elmenekül, Liliom pedig megöli magát. Liliomnak a túlvilágon kell számot vetnie életéről, ahonnan egy napra visszaengedik, hogy jóvá tegye bűneit.

– Molnár Ferenc drámája a felnőtt képzelésről szól. Aktualitása abban áll, hogy a húszas évek végén járó fiatalok túlnyomó része ma is „felnőtt gyerekségekben” él, nem képes felelősséget vállalni a tetteiért – mondja a

darab rendezője, Fejes Szabolcs, a Színház- és Filmművészeti Egyetem rendezőszakos hallgatója. – Liliom körül mindenki halad, változik, fejlődik, ő azonban megmarad örök gyerekeknek, és még a túlvilágon sem nő be a feje lágya.

Bár egyik bűnt halmozza a másikra, lelke mélyén mégis jó szándékú, szerethető figura. Julika is ezt a nagy gyereket szereti meg benne, de Liliom pont a gyereksége miatt nem tud apává válni. A Liliomban az egész élet olyan, mint egy nagy körhinta, amely forog velünk, és nincs belőle kiszállás...

RUBOLD ÖDÖN

TÓTH LÁSZLÓ

Molnár Ferenc

Liliom

Főbb szerepekben: BORDÁS ROLAND, MARTOS HANGA, BATTAI LILI LUJZA e. h., MADÁCSI ISTVÁN, TÓTH AUGUSZTINA, NAGY MARI, KOVÁCS S. JÓZSEF, RUBOLD ÖDÖN, TÓTH LÁSZLÓ

Rendező: FEJES SZABOLCS e. h.

mikor? hol?

PREMIER: 2025. március 7. • Gobbi Hilda Színpad

Gárdonyi Géza - Zalán Tibor

EGRI CSILLAGOK

A Nemzeti Színház és a Magyar Nemzeti Táncgyűttes közös produkciója

Helyszín: **MVM Dome**

2024. • SZEPTEMBER 7. • SZOMBAT • 15.00

Rendező:

Vidnyánszky Attila

Társrendező-koreográfus:

Zsuráfszky Zoltán

NEMZETI SZÍNHÁZ
1837
A NEMZET SZÍNHÁZA

MAGYAR NEMZETI TÁNCGYŰTTES
MŰVÉSZETI VEZETŐ: ZSURÁFSZKY ZOLTÁN

MVM DOME

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

KÜLÖNLEGES ÉLMÉNY
gigantikus helyszín és díszlet az MVM Dome-ban!

„Menj utadon, s ne bánd, hogy mit beszélnek!

Dante Isteni komédiájából vett mondattal zárta Marx
A tőke első, 1867-es londoni kiadásának előszavát

A tőke

Karl Marx 1867-ben megjelent *A tőke* című műve eredetileg *A politikai gazdaságtan bírálatához* címmel látott napvilágot egy brossúra formájában, de a három kötetesre tervezett munkát a szerző sosem fejezte be teljesen. A töredékes opusz így is a 20. századi politikai gondolkodás megkerülhetetlen szövege lett, és egyik hivatkozási alapjává vált egy totalitárius eszme, a kommunizmus kibontakozásának. *A tőke* a kapitalizmus alapvető törvényszerűségeit vizsgálta, és olyan fogalmakkal írta le, amelyek nemcsak a filozófiai, közgazdaságtani gondolkodásnak, hanem a köznyelvnek is máig szerves részei: eredeti tőkefelhalmozás, termelőeszköz, osztályel-letét...

A tőke nem egyszerűen a filozófiai gondolkodás egyik mementója, hanem tragikus félreértések tömegének alapja. Marx felismerései egy testet és lelket megnyomorító ideológiát hívtak életre. Miért nem tudunk szabadulni ettől a vallásellenességgel átszőtt gondolkodásmódtól? A politikai gazdaság-

tan elméleti kifejtése és az arra hivatkozó politikai cselekvés közötti feszültség drámai erejű – mondja Vidnyánszky Attila rendező arról, miért képezheti alapját egy színházi előadásnak egy filozófiai szöveg – Azok a folyamatok, törvényszerűségek, amelyeket Marx az izmosodó kapitalizmus sajátosságaiként leír, napjainkban teljesednek ki. *A tőke* a felszín alatt kérlelhetetlenül és megmásíthatatlanul kitörésre váró energiákat veszi számba. Tanúi lehetünk annak az elembertelenedésnek, amit a tőke uralma okoz. Rendkívül drámai a felismerése annak, ahogyan az erkölcsi létezés alapjait megrengetik a Marx által leírt törvényszerűségek, amelyek a világot (a tőkét) mozzgatják. Azzal, hogy relativizálják az erkölcsöt, aláássák az emberhez méltó élet fundamentumait. Ezt a konfliktust visszük színre egy nagyszabású tragikomédia keretében. Megjelenik majd a színen Marx, Engels és – látomás formájában – Lenin is. Bohózzati elemekkel átszőtt haláltánc születik majd a színpadon.

A tőke

Tragikomédia
Karl Marx műve alapján

Rendező:
VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

PREMIER:
2025 május • Nagyszínpad

2018-ban Németországban számos helyen megemlékeztek Marx születésének 200. évfordulójáról. A képen: egy ünnepi installáció | fotó: deutschlandfunkkultur.de

PREMIEREK

SZARKA TAMÁS: **ESTHAJNAL**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Premier: 2024. október 12. • Nagyszínpad

VECSEI H. MIKLÓS ÉS A QJÚB:

ÁZOTT HAJÁBAN HÉT HALOTT BOGÁR RAGYOG

Rendező: VECSEI H. MIKLÓS

Premier: 2024. november 9. • Magyszínpad

JAN FABRE: **VÉR VAGYOK**

Rendező: JAN FABRE

Premier: 2024. november 22. • Nagyszínpad

OSCAR WILDE: **SALOME**

Rendező: DIANA DOBREVA

Premier: 2024. december 6. • Nagyszínpad

EUGENE LABICHE – MARC-MICHEL: **OLASZ SZALMAKALAP**

Rendező: SILVIU PURCĂRETE

Premier: 2025. február 21. • Nagyszínpad

MOLNÁR FERENC: **LILIOM**

Rendező: FEJES SZABOLCS e. h.

Premier: 2025. március 7. • Goggi Hilda Színpad

A TŐKE – TRAGIKOMÉDIA KARL MARX NYOMÁN

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Premier: 2025. május • Nagyszínpad

Nagyszínpad

Kirill Fokin: **KING LEAR SHOW**

Rendező: VALERIJ FOKIN

Katona József: **BÁNK BÁN**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Molière: **DON JUAN**

Rendező: ALEKSANDAR POPOVSKI

TIZENHÁROM ALMAFA

Wass Albert művei és korabeli dokumentumszövegek alapján

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Józsa Péter Pál: **AGÓN**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Mihail Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA**

Rendező: ALEKSANDAR POPOVSKI

CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Sarkadi – Fábri – Nádasy – Vincze: **KÖRHINTA**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

TOVÁBBRA IS MŰSORON

Gobbi Hilda Színpad

Molnár Ferenc: **EGY, KETTŐ, HÁROM – AZ IBOLYA**

Rendező: RÁTÓTI ZOLTÁN

Nyikolaj Gogol: **A REVIZOR**

Rendező: AVTANDIL VARSZIMASVILI

Sík Sándor: **ISTVÁN KIRÁLY**

Rendező: BERETTÁN NÁNDOR

Tamási Áron: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS**

Rendező: MÁRKÓ ESZTER

Nyikolaj Gogol: **HÁZTŰZNÉZŐ**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Szabó Magda: **AZ AJTÓ**

Rendező: SZABÓ K. ISTVÁN

Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA**

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

Szergej Medvegyev: **FODRÁSZNŐ**

Rendező: VIKTOR RIZSAKOV

Euripidész: **BAKKHÁNSNŐK**

Rendező: THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSIROM**

Rendező: MÁRKÓ ESZTER

Örkény István: **MACSKAJÁTÉK**

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

Örkény István: **TÓTÉK**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Bertolt Brecht: **A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR**

Rendező: AVTANDIL VARSZIMASVILI

Bertolt Brecht: **KURÁZSI MAMA ÉS GYERMEKEI**

Rendező: THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

Henrik Ibsen nyomán: **GRANE**

Rendező: BLASKÓ BORBÁLA

Kaszás Attila Terem

Nyikolaj Erdman: **AZ ÖNGYILKOS**

Rendező: IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA

Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK MI A SZERELEM**

Rendező: RÁTÓTI ZOLTÁN

HAZATÉRÉS (Írta és összeállította: Lukácsy György)

Rendező: RUBOLD ÖDÖN

Földes László Hobo: **AZ UTCAZENÉSZ**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Georg Büchner: **WOYZECK**

Rendező: IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA

Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Berecz András: **ÖNÁLLÓ ESTJEI**

ISTEN BOLONDJA, TEREMTÉS, SÍP ÉS LANT, A NAGY VEREKEDÉS, MESE A MESÉRŐL

Berettyán Nándor: **A SÚGÓ**

Rendező: BERETTÁN NÁNDOR

Bajor Gizi Szalon

RZ63

RÁTÓTI ZOLTÁN szólókoncertje az elmúlt tizenöt év dalaiból

Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI**

Rendező: DÁVID ZSUZSA

SZÍN VÁLTOZÁS

IFJÚSÁGI PROGRAMOK A NEMZETI SZÍNHÁZBAN

1. KÖLYÖKNAPOK A NEMZETIBEN

Ünnepkörökhöz kapcsolódóan egy-egy vasárnap délelőtt tartunk **ingyenes családi programokat**. Kölyöknapjainkon színházi műsorokat láthatnak és kézműves foglalkozásokon vehetnek részt az óvodás és kisiskolás gyermekek szüleikkel.

2. ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK

Az országos mozgalommá vált **ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK ÜNNEP**-én középiskolás színjátszó csoportok – minden évben új témát kapva – **munkájukat minden év januárjában színházi galán mutatják be a Nemzeti Színház Nagyszínpadán**. A színe vitelre ajánlott művet/műveket mindig az évad vitelre ajánlott művet/műveket mindig az évad elején, szeptemberben ismertetjük.

3. NEMZETISZÍNHÁZTÖRTÉNETI VETÉLKEDŐ

A **négyfordulós vetélkedő** során **négyfős, középiskolás csapatok** mérik össze tárgyias tudásukat, kutatóképességüket, kreativitásukat. Az első három forduló az interneten zajlik, a döntőre a színházban kerül sor. A vetélkedőt az évad során márciusban hirdetjük meg a színház honlapján.

4. SZÍNHÁZPEDAGÓGIAI FOGLALKOZÁSOK

Iskolai csoportoknak az előadás előtt a **színpadi mű befogadását, utána pedig a látottak mélyebb megértését segítő foglalkozást** tart színház- és drámapedagógusunk, akár az iskolában, akár a színházban.

5. RÁHANGOLÓ

Az előadás előtt a **produkció dramaturgja és/vagy rendezője** vagy **színházpedagógusunk** mintegy **40 perces bevezető beszélgetést** tart az iskolai csoportnak. A ráhangoló után a diákok felkészültebben ülnek be az előadásra, felfigyelhetnek összefüggésekre és érdekes részletekre is. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell jelentkezni.

6. PÁLYAORIENTÁCIÓS ÉPÜLETLÁTOGATÁS

A bő egyórás épületismertetés, **kulisszajárás** közben **színházunk többféle munkakörében dolgozó munkatársával** találkozhatnak a diákok, akik **örömmel mesélnek szakmájukról, az oda vezető útról**.

A fenti hat program mindegyikéről információ kérhető **Pintér Szilviától**, a Nemzeti Színház ifjúsági programfelelősétől, színházpedagógusától: szilvia.pinter@nemzetiszinhas.hu

KULISSZAJÁRÁS

A csoportos iskolai **színházlátogatások** alkalmával, az előadás előtt nyílik rá lehetőség, de kérhetik külön programként is. Mintegy **30 perces séta** közben **bemutatjuk a színház működését, a színpadokat, az öltözőket és egyéb „háttérérdekeségeket”** is. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell jelentkezni!

Jelentkezős: latogat@nemzetiszinhas.hu

KEDVEZMÉNYEK

CSALÁDI JEGY

Kedvezményünkkel a **18. életévüket még nem töltött** gyerekek nevelő családokat szeretnénk segíteni. **Ha egy szülő 18 év alatti gyermekének is jegyet vált egy előadásunkra, jegyenként 50% kedvezményt vehet igénybe.** (Kérjük, figyeljék az előadások melletti korhatárajánlásokat!)

CSOPORTOS DIÁKKEDVEZMÉNY - 40%

Játszóhelytől és szektortól függetlenül a kedvezmény mértéke **40%**. **Igénybevételéhez legalább 20 fő és diákigazolvány szükséges.**

KÍSÉRŐJEGY - 200 FT

A Nemzeti Színház saját előadásaira csoportot hozó kísérők számára minden **20 fő után 1 darab, ún. kísérőjegyet** biztosítunk **200 Ft-ért**.

EGYÉNI DIÁKJEGY - 30%

Játszóhelytől és szektortól függetlenül diákigazolvány felmutatása esetén érvényes a **30%-os kedvezmény**. **Egy előadásra egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.** Munkatársunk kéri fogja a diákigazolvány felmutatását és ellenőrizheti annak érvényességét.

EGYÉNI PEDAGÓGUS JEGY - 40%

Játszóhelytől és szektortól függetlenül a kedvezmény mértéke **40%**. **Munkatársunk kéri fogja a pedagógusigazolvány felmutatását.** Egy igazolvánnyal egy előadásra két jegy vásárolható.

LAST MINUTE DIÁKJEGY - 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes **diákigazolvány felmutatásával** vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen **500 Ft**. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

AJÁNLOTT ELŐADÁSOK

Óvoda, általános iskola alsó tagozat: Leander és Lenszirom • **Általános iskola felső tagozat:** Egn csillagok | János vitéz
Középiskola: A helység kálapácsa | A Mester és Margarita | A kaukázusi krétakör | A revizor | Bánk bán | Csiksomlyói passió

A Nemzeti Színház iskoláknak szóló programjaira az iskola@nemzetiszinhas.hu e-mail címen lehet jelentkezni. Munkatársunk minden kérdést, időpontot, részletet egyeztet az érdeklődőkkel!

Szarka Tamás

ESTHAJNAL

Rendező: Vidnyánszky Attila

Jan Fabre

VÉR VAGYOK

Rendező: Jan Fabre

Vecsei H. Miklós és a QJÚB

ÁZOTT HAJÁBAN HÉT HALOTT BOGÁR RAGYOG

Radnóti és Fanni belső világa

Rendező: Vecsei H. Miklós

Oscar Wilde

SALOME

Rendező: Diana Dobreva

Eugene Labiche – Marc-Michel

OLASZ SZALMAKALAP

Rendező: Silviu Purcărete

Molnár Ferenc

LILIOM

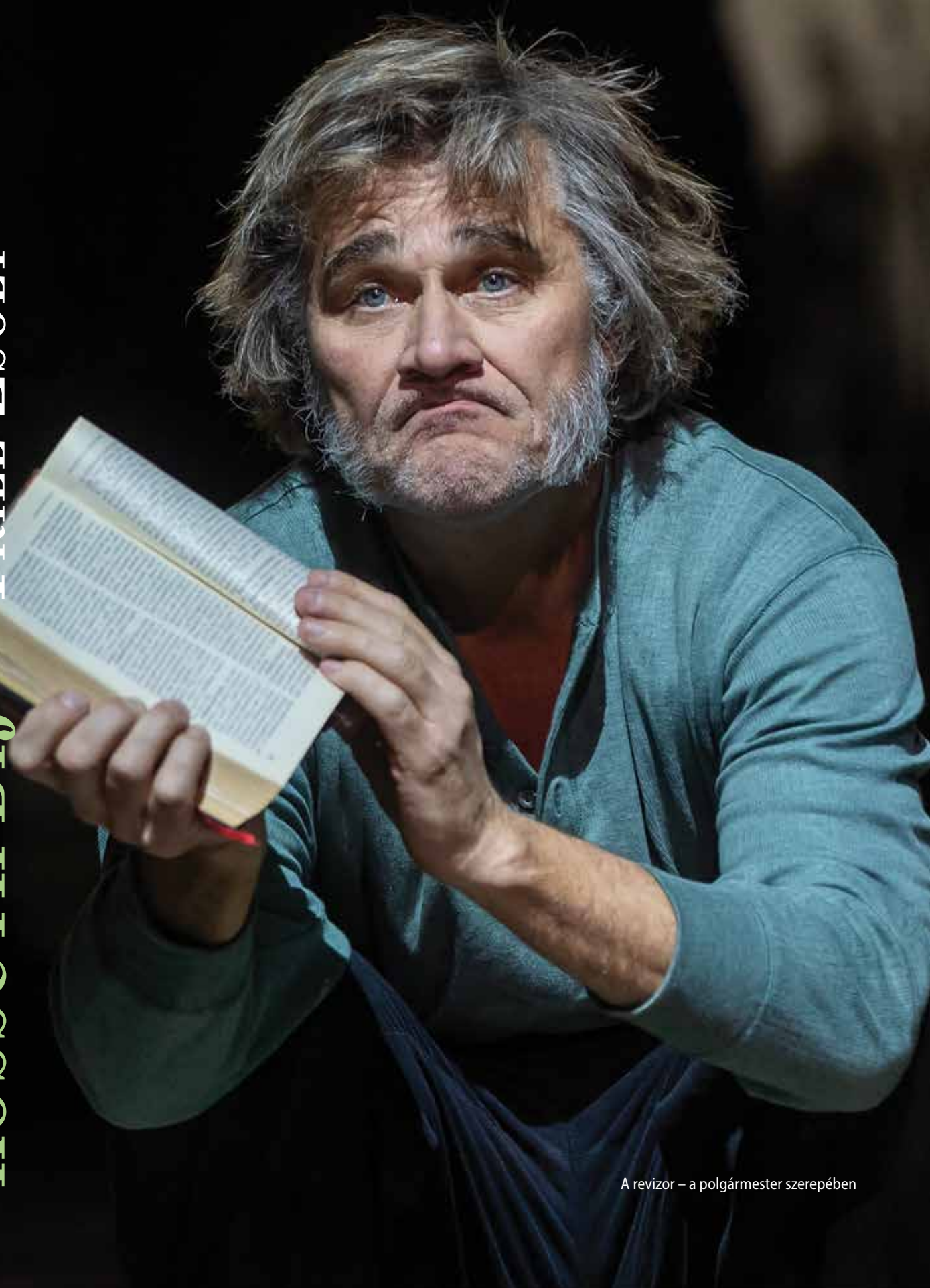
Rendező: Fejes Szabolcs e.h.

Marx Károly

A TŐKE

Rendező: Vidnyánszky Attila

KOSSUTH-DÍJ • TRILL ZSOLT

A revizor – a polgármester szerepében

„Most is jó színészzel foglalkozni, de a legjobb Beregszászban volt, ahol volt egy társulat – és azóta azt keresem, azt a közeget, ahogy akkor dolgoztunk.

Világos képlet: „aztán vagy sikerül, vagy nem...”

Trill Zsolt a háború következményeiről, kitakarított ólacról, fiatal filmesekről és persze a színházról

Kárpátalján született, s miután Kijevben elvégezte a színművészeti főiskolát, a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház alapító tagja lett. Feleségével, Szűcs Nellivel követték Vidnyánszky Attilát Debrecenbe, majd tizenegy évvel ezelőtt a Nemzeti Színházba. Az elmúlt harminc évben számos elismerést kapott. Munkáját március 14-én Kossuth-díjjal jutalmazták. „Drámai és komikus karaktereket egyaránt példaadó hitelességgel megjelenítő szerepformálásai, kiemelkedően sikeres darabokban nyújtott felejthetetlen alakításai és értékes filmszínészi tevékenysége elismeréseként” – áll a méltatásban. Trill Zsolttal beszélgettünk.

A Kossuth-díjat az átadásig megpróbálta eltitkolni a gyerekei elől. Sikerült nekik meglepetést szereznie?

– Nem egészen, mert amíg mi Nellivel játszottunk, föl-hívtak a Sándor-palotából. A régi telefonomra jött a hívás, ami otthon volt, és Bertalan fiam vette föl... Berti otthon eljárt-szotta, hogy semmit sem tud, persze testvérének, Helgának is elmondta, így aztán kitudódott a titok. A díj megünneplését összekötöttük a fiam huszadik születésnapjával. Barátokat és

kollégákat hívtunk el, akiket azért is vendégtünk meg örömmel, mert ez a díj nem csak az én érdemem. Ezt próbáltam megköszönni nekik.

Milyen furcsa az élet. Itt Kossuth-díjat kap, Ukrajnában katonaszökevénynek számít.

– Igen, ma teljesen kiütött a hír, hogy Kárpátaljáról egy falumbéli fiatalembert vittek el harcolni. Felfoghatatlan.

Reviczky Gáborral a Don Quijotében

Állandóan foglalkoztatja a háború? Színpadon, előadás közben is eszébe jut?

– Amikor olyan a szituáció, akkor igen. Beugrik egy érzés, egy gondolat. Az embernek a kisagyában mindig ott van hátul, és néha előre tör, mint például ma. Mély fájdalom fog el, amikor arra gondolok, hogy milyen értelmetlen dologban veszünk részt, ki személyesen, ki áttételesen.

A beregszászi színészekkel beszélnek róla?

– Folyamatosan gyözködjük egymást, nehogy valakinél elszakadjon a cérna, aztán fogja magát, és hazamegy, mert semmi értelme. Abban a pillanatban elviszik katonának. Mindig arra várunk, hogy valaki egyszer csak azt mondja: vége van, mehetünk haza! De nem így állnak a dolgok...

A férfiak nem mehetnek vissza, de a nők igen. Ha a beregszászi színésznők hazamennek, akkor otthon mit csinálnak?

– Látogatják az otthon maradtakat és vannak olyan előadások, amelyekben csak lányok szerepelnek. Ezeket városban és falun is játsszák.

Megy a közönség, nézik az előadásokat?

– Persze, alig várják őket. Mindenki érzi a zsigereiben, ha megszűnik az iskola, a színház, a templomban majd nem lehet magyarul beszélni, akkor már az utcán se... mindent kihúznak a talpuk alól. Bármilyen megtörténhet, a nőket is elkezdhetik ösz-szeszedni. Akármit kitalálhatnak.

Két éve és három hónapja nem volt otthon. Amikor utoljára Kárpátalján járt, érzett bármit is, volt előszele a háborúnak?

– Ezt utólag rakja össze az ember azokból az információkból, amelyeket akkor nem vettünk komolyan. Például hallottuk, hogy Kijev környékén az egyszerű embereket fegyverfor-gatásra oktatják. Utána megtudtunk, hogy az ukránok 2014 óta készülnek arra, hogy őket megtámadják. Miért nem arra készültek, hogy ne támadják meg őket?

Ukrajnában, Kijevben látta az első színházi előadást. Ez azelőtt volt, hogy jelentkezett a főiskolára vagy utána?

– Ez a felvételi idején történt, amikor 40-50-en felvételiztünk, és egy hónapon keresztül együtt voltunk. Akkor láttam először „igazi” előadást, de már nem emlékszem a címére. Arra viszont igen, hogy láttam annál jobbat a falumban. Sárosorosiban. Például *A fűsvényt*, ami valamiért nagyon hatott rám.

Úgy ment a főiskolára, hogy színészt csak tévében látott?

– Igen. Gyerekkoromban nem tudtam, mi az, hogy színész. Valamiféle gyűjtőfogalom lehetett számomra, amiben benne volt a mese, az irodalom, de hogyan jelenik meg, mit kell csinálnia, és az mivel jár, azt nem tudtam.

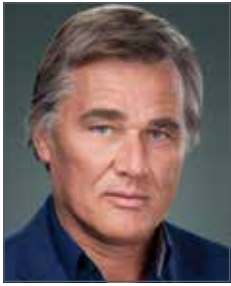
A családból senki, semmilyen művészettel nem foglalkozott?

– Nem. Kárpátalját 1945-ben a Szovjetunióhoz csatolták, az betette a kaput rendesen. Jól be is zárta. Onnantól kezdve mindenki abban a közegben gondolkodott, amibe beleszületett. Ott, az adott körülmények között kellett kialakítani egy élhető világot. Volt egy határ: ennyi, és ne tovább.

Ezt ön bőven átlépte.

– Igen, de ez nem az én érdemem. Az az időnek, a történelemnek és bizonyos embereknek köszönhető, olyanoknak, akik közvetlen közélről szerepet játszottak az életünkben. Például az ottani magyar tanárok, vagy a magyar televízió, az anyaország, és amiket rokonok leveleiből tudtunk meg.

Édesapja szobafestő volt, édesanyja pedig azt szerette volna, hogy állatorvos legyen. Mit szóltak, amikor 17 évesen bejelentette, hogy színész akar lenni?

TRILL ZSOLT

Kossuth- és Jászai Mari-díjas, Érdemes és Kiváló művész. 1972-ben született a kárpátaljai Sárosoroszi-ban, itt végezte iskoláit is. 1993-ban szerzett diplomát az Állami Karpenko-Karj Színház- és Filmművé-

szeti Főiskolán Kijevben. A beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház egyik alapító színésze. A kárpátaljai teátrum igazgatóját, Vidnyánszky Attilát követve 2006-ban a debreceni Csokonai Színházhoz szerződött feleségével, Szűcs Nellivel együtt. 2013-tól a budapesti Nemzeti Színház társulatának tagja.

A következő évadban az *Olasz szalmakalap* című új előadás mellett *A revizor*, *A kaukázusi krétakőr*, az *Egri csillagok*, *A Mester és Margarita*, a *Caligula helytartója*, a *Fodrászsnő*, valamint a Nemzeti Színház műsorán szereplő beregszászi előadásokban – *Tótek*, *Csehov egyfelvónásos komédiái* – látható majd.

– Elmondtam, lehetőséget kaptunk, hogy felvételizzünk Kijevben a főiskolára, és ők ezt nem akadályozták meg.

Volt olyan pillanat, amikor elismerték, hogy „fiam, jól döntöttél”?

– Amikor elkezdünk a beregszászi színházzal dolgozni, megnézték az előadásokat, tetszett nekik, és ez bőven elég volt. Nem kell dolgokat túlbeszélni, le tudod olvasni a másik arcáról az érzéseit. Az, hogy „fiam, jól választottál”, soha nem hangzott el. De, hogy is mondjam... mi ilyenek vagyunk. Ha szombat délután összetakarítottam a hátsó udvart, kitisztítottam a disznó-, a nyúl- és a tyúkólat, elvégeztem a rám bízott feladatokat, megköszönték. Nem dicsérték és simogatták a fejünket minden pillanatban, mint manapság teszik. Nálunk ez nem így működött, de ettől még ugyanolyan boldog és szeretetteljes volt az életünk.

A szülei akkor sem aggódtak, amikor látták, hogy milyen szerény körülmények között működik a beregszászi társulat? Nincs épület, nincs fűtés, se fizetés.

– Aggódtak, és amikor kellett, segítettek. Ide-oda vittek minket, ha éhesek voltunk, megettek, segítettek megszerezni vagy legyártatni, amire szükség volt. Annak idején apám megkérdezte Vidnyánszky Attilát, hogy meddig lehet ezt így

Szűcs Nellivel a Fodrászsnőben

csinálni. Azt válaszolta: „Berti bácsi, ebbe minimum tíz évet bele kell pakolni úgy, hogy semmit sem szabad visszavárni. Semmit az égvilágon. Csak rakni-rakni bele, és dolgozni. Aztán vagy sikerül, vagy nem.” Mondta apu, hogy ez világos képlet. Majd mindenki tette tovább a dolgát, apu ment festeni, Attila meg rendezni.

Ha hazamegy, rögtön tájszólásban kezd el beszélni?

– Kapásból átváltok, de kell az a közeg hozzá. Ha most megpróbálnám, művinek hatna. Ha hazamennék – ha megengednék! –, bújnék bele az ottani ruhámba, és mennék kitisztítani a kanálispartot, mert tudom, hogy milyen állapotban van. Abban a pillanatban lenne mit csinálni, mert feladat mindig van. Ott mindennek megvan a rendje, és azt csinálni kell.

Hasonló dolgokat tanultak a színészetéről Kijevben, mint a budapesti színművészeti főiskolán?

– Hasonlót és mást is. Kijevben mi a Sztanyiszlavszkij-módszer szerint tanultunk, ami azért Pesten is volt – csak másként. A második év második felében érkeztünk ide és szemesztereket töltöttünk Budapesten. Rögtön észrevettük, hogy Pesten minden gyorsabban történik. Kis túlzással, mi még etüdökkel alapoztunk, amikor itt már teljes szerepekre készültek, és előadásokat hozta létre. Kijevben a tudás alapjainak a megtanítására jóval több időt szántak.

Azokon az előadásokon, amelyeket Beregszászban kezdtek el játszani és most a Nemzetiben is előadnak, nem változtattak, ugyanúgy játsszák?

– A szellemiségük ugyanaz, a változások a korunkból, a fizikai adottságainkból adódnak. De lényegében aszerint visszük színpadra, ahogy annak idején begyakoroltuk.

Ezek sikeres előadások, nem véletlenül játsszák őket hosszú évek óta. Könnyebb úgy felmenni a színpadra, hogy „ügyis nyerek”?

– Ez nem egészen így van. A biztonságérzet nagyon sokat számít, de néha előfordul, hogy nem történik meg úgy, ahogy mi szeretnénk, nem jönnek velünk a nézők, előadás közben kialakul egy fal. Akkor azon dolgozni kell, míg az leomlik.

A *Fodrásznő* című darabot szászötvenszer játszották eddig.

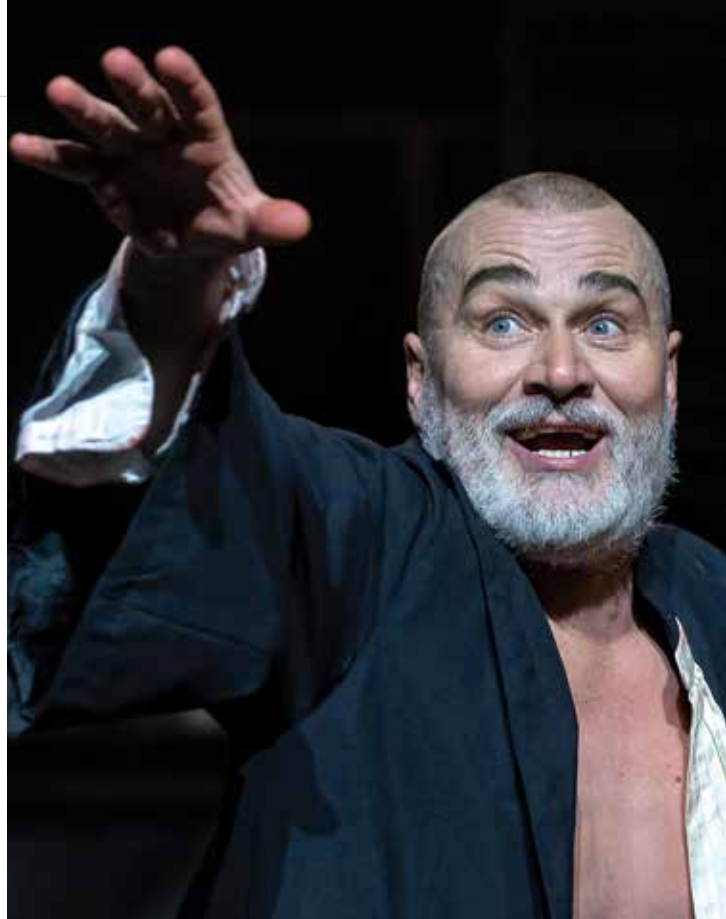
– Azt havonta egyszer játszunk, ott az a nehézség, hogy 15 éve próbáljuk formában tartani. A Csehov-darab, az *Egyfelvonasos komédiák* huszonegynéhány éve megy. Nem is olyan régen az egyik előadás után egy egyetemista srác azt mondta, hogy úgy érezte, mintha egy jó értelemben vett főiskolás vizsgát látott volna. Radnóti Zsuzsa, Örkény István özvegye két éve újra megnézte a *Tóték* című darabot. A háború kitörése napján vidéken tájoltunk, és néhány nap múlva már a Nemzetiben játszottuk, és Zsuzsa akkor elismerőleg azt mondta: „Mintha egy néhány éves előadás lenne. Még mindig olyan friss.” Jól esett! Akkor ugyanis már 18 éve játszottuk. És a frissesség alatt ő nem csak az aktualitást értette. A *Tóték* sajnos valahogy mindig időszerű.

Felkérték valaha rendezni?

– Soha. A covid alatt próbáltunk együtt kollégákkal, de az abba is maradt. Ott se rendezni akartam, hanem együtt gondolkodni. Azt a rendezőt szeretem, akivel ezt lehet, ha mondok valamit, meghallgatja, esetleg tovább gondolja, partnerként kezel.

Előadás után szeret beszélgetni kollégákkal a darabról?

– Van olyan közeg, ahol lehet, és van olyan, ahol nem. Nellivel szoktam, Kristán Attilával, kevés emberrel. Civilekkel, akik látták az előadást, velük nagyon szívesen.

Katona Kingával a Kaukázusi krétakörben

Civilek mondanak jókat?

– Sokszor nagyon pontos a meglátásuk. Ez lenne a feladata a kritikának, hogy előre mozdítson, segítsen. Jó lenne, ha a nagy tudású emberek előbbre vinnék a dolgokat a javaslataikkal. Lehúzni, megalázni, azt mindenki tud.

A színházon kívül mivel szokott foglalkozni?

– Leköt a családom. Mindig van valami tennivaló. Ahogy nőnek a gyerekek, egyre nagyobbak a problémáik, azokkal is foglalkozni kell.

A gyerekeik színházban nőttek fel?

– Többször jöttek velünk, rengeteg előadást láttak, de nem voltak gyerekszínészek, azt nem akartam. Talán azért sem, mert megragadt bennem, hogy Törőcsik Mari egyszer azt mondta, ha tehetné, nem hagyná, hogy gyerekek színpadra menjenek. Törekenyek, ne csapjuk be őket. Én is inkább óvtam a gyerekeinket, de most már nagykorúak, ők döntenek.

A lánya a Színház- és Filmművészeti Egyetemre jár színész szakra. Látszott, hogy a színészet felé veszi az irányt, vagy meglepetés volt?

– Valahol meglepetés volt, de úgy gondoltam, ha ezzel akar foglalkozni, akkor próbálja meg. Párhuzamosan az ELTE-n nemzetközi kapcsolatok szakra is jár, nemsokára vizsgázik. Megbeszéltük, hogy azt mindenképpen fejezze be.

Felkérték tanítani és nem vállalta, vagy eddig még nem hívták?

– Nem kértek fel, de nem tudom, hogy való-e nekem. Ahhoz komolyan fel kell készülni, és nem vagyok benne biztos, hogy azt a fajta színházi munkát, ahogy én dolgozom, a mai fiatalok elfogadnák, tetszene-e nekik.

Mikor volt a legjobb színésznek lenni?

– Most is jó színésszettel foglalkozni, de a legjobb Beregszászban volt, ahol volt egy társulat – amit akkor természetesnek vettem –, és azóta azt keresem, azt a közeget, ahogy akkor dolgoztunk.

Itt vannak az ottani kollegái...

– Igen, de rengeteg minden megváltozott. Mi magunk is megöregedtünk, a helyzet is egészen más lett. Azt már nem lehet visszahozni. De az ember mégis keresi, hátha más formában, más emberekkel még megadatik.

Összeszámolta valaha, hogy hány filmben játszott? Ötven rövid-, kis- és nagyjátékfilmben szerepelt.

– Nem tudtam. Ebből nagyjátékfilm kevés van, de én annak is nagyon örülök. Nem törekedtem rá, hogy filmbe bekerüljek. A kilencvenes évek közepén Beregszászba jött Sára Sándor, aki *A vád* című filmjéhez keresett szereplőket. Nellit és engem is kiválasztott. Még szőke voltam és úgy néztem ki, mint egy

kisfiú. Akkor szerepeltem először filmben, amiért mindig hálaival gondolok Sára Sándorra.

Tavalyelőtt sűrű időszaka volt. A *Magasságok és mélységek* című filmben Eröss Zsolt szerepét játszotta, majd rögtön a *Hadikban* a címszereplőt és utána az *Aranybulla* című tévésorozatban II. Andrást. A forgatások miatt miket kellett megtanulnia?

– Egyszer egy egyetemista felkért egy filmre, és azt mondta, hogy „Zsolt, négy méter mély vízben kellene búvárkodni”. Volt már néhányszor halálfélelmem, de ott gondolatban elbúcsúztam a családomtól. Néhány évvel később Sopsits Árpáddal forgattuk *A marifüi rém* című filmet, és az első forgatási napon egy tóban búvárjelenetem volt. A *Hadikhoz* meg kellett tanulnom lovagolni. Ha úgy gondolták, hogy én játszom el azt a szerepet, akkor persze, hogy megtanulok lovagolni. Azért amikor a csatát vezettem, elől vágtaztam, biztonságot adott, hogy a kaszkadőrök ott voltak körülöttem, mert egy négy mázsás állat azt csinál veled, amit akar. Az Eröss Zsolt-filmnél háromezer méteren hegyet másztunk, az nagy élmény volt. Azt a filmet fiatalok készítették, jó volt forgatni velük. Egyszer, amikor le kellett mennem drótkötélen, vagyis egy ügynevezett via ferratán, ott azért elgondolkoztam, hogy miért kell nekem ilyeneket elvállalni?! De ha az ember észnél van, figyel, és betartja a szabályokat, akkor sok mindent meg tud oldani.

Visszanézi a filmjeit?

– Nem. Amit meg kellett nézmem, azt megnéztem, például Maar Gyula *Töredék* című filmjét az iránta való tiszteletből. Az volt az utolsó munkája. A *Hadikot* pedig azért, mert tudtam, hogy mindenki utálni fogja, tehát csakazértis! De nem szeretem se a hangomat hallani, se magamat nézni. Legutoljára egyetemisták hívtak. Megyek is és segíték nekik. Múlt héten is velük forgattam.

Az is egyfajta tanítás.

– Valójában igen. Ha időm engedi, akkor kötelességemnek is tartom, hogy menjek, ha már gondoltak rám és felkértek. Jó látni, ahogy a fiatalok egymást segítve dolgoznak. Mivel nem osztogatják nekik nagyon a pénzt, ezért mindenki mindent csinál. Klasszak, még őszinték. Mondom is nekik, hogy ez majd meg fog változni, pláne, ha díjat is kaptok. Ami nem jelenti azt, hogy adnak pénzt a következő filmre is.

Akkor a Kossuth-díj mit jelent?

– Hogy mi a következő lépés? Mindjárt indulok, mert előadásom lesz.

OZSDA ÉRIKA

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

fotók: Ilvovszky Béla

Kirill Fokin

King Lear Show

való világ két részben – Shakespeare Lear király című műve nyomán

Lear, a Lear Corporation elnöke – SCHNELL ÁDÁM | Goneril, Lear leánya – SÖPTEI ANDREA | Regan, Lear leánya – TÓTH AUGUSZTA | Cordelia, Lear leánya – POLYÁK ANITA e. h. | Kent, műsorvezető – SZILÁGYI ÁGOTA | Gloster, műsorvezető – SZARVAS JÓZSEF | Edmund, Gloster törvénytelen fia – BERETTYÁN SÁNDOR | Edgar, Gloster fia – JUHÁSZ PÉTER e. h. | Orvos, Titkár, Hajléktalan – KOVÁCS S. JÓZSEF, valamint: BOGNÁR BENCE e. h., KERÉK BENJÁMIN e. h., KRAUTER DÁVID e. h., WINKLER TAMÁS e. h., SÉRA DÁNIEL e. h., TRIMMEL SÁNDOR ÁKOS

Díszlet, jelmez: Alekszej Tregubov // Koreográfus: Igor Kacsajev // Fordító, dramaturg: Kozma András // Videó: Bognár Ibolya // Zene: Gulyás Szabó Gábor // Jelmezkivitelező: Gyöngyösi Renáta // Sűgő: Sütő Anikó // Ügyelő: Lencsés István, Dobos Gábor // Rendezőasszisztens: Trimmel Sándor Ákos

Rendező: VALERIJ FOKIN

PREMIER: 2024. május 10. • Nagyszínpad

PREMIER GALÉRIA

A King Lear Show egy olyan reality, amelyben az a legmagányosabb, akit a legtöbben néznek. A királyságból egy médiabirodalom lett, az uralkodóból annak mindenható cégvezetője. Az előadás közegét azért változtattuk meg, hogy átélhetőbbé tehesük a történet mélyén meghúzódó példázatot a mai nézők számára. A shakespeare-i történet magva örökérvényű: a hatalom átadásának dilemmája. Az örökségért folytatott hízselgési versenyben a három lány örületbe kergeti apját, a médiamágnást, Lear...

VALERIJ FOKIN rendező

OSZTOVITS ÁGNES

„Mi lenne, ha Shakespeare Lear királyát megtennénk a mai globális világ legnagyobb médiamoguljának

NICK THORPE

„Ez nem is tragédia, hanem csak valóságshow. A színészi játék kiváló, a koncepció zseniális...

Shakespeare után szabadon

Kirill Fokin darabja, a *King Lear Show* azt mondja el, mivé lett a tömegtájékoztató az elmúlt évtizedekben, hol tart ma a néhány nagy mogul által kézben tartott kereskedelmi televíziózás. Melyek a manipuláció újabb és újabb eszközei, hogyan lehet úgy irányítani a közönséget, hogy az elhiggye, a műsorkészítők kíváncsiak az ő személyes véleményére, s így önfeledten szavazzanak a feltett kérdésekre, sőt fizessenek is ezért. Elhiggyék, hogy a valóságot látják a reality show-kban, magát az életet, hogy az ott bemutatott konfliktusok valódiak, a szereplők akár ők maguk is lehetnének, vagy a szomszédasszony, vagy az ismerős szépfü az utcából. Papírmásé figurákat szeretnek és gyűlölnék, és minden nap újra bekapcsolják a tévét, hogy rajonghassanak vagy utálkozzanak. Nem is nagyon tehetnek mást, hiszen ez a téma a boltban, a hivatalban, a játszótéren. Erről olvashatnak a médiamogulok lapjaiban, a show szereplőit kérdezik a nagy példányszámú bulvárlapok, ők vannak a címlapon, velük készülnek internetes podcastok, nekik indítanak rajongói oldalakat és így tovább. Aki ebből az örületből kimarad, azt vagy tudatlannak mondják, vagy némi jóindulattal csodabogárnak, akivel még beszélgetni sem lehet.

Mivel e sorok írója is igencsak tudatlan ebben a „való világban”, ráadásul idő és érdeklődés hiányában nem nézi a kereskedelmi televíziók népszerű műsorait, a *King Lear Show* végén őszinte érdeklődéssel hallgatta a nála több évtizeddel fiatalabb nézőtársa véleményét: „Ez végre egy jó darab, ami nem a múltba réved, hanem arról szól, ami most van. Jók a csavarok, van benne humor, és néhány színész marha jó. Jó és jellemző a szöveg is. Persze aki nem néz valóságshow-t, az sok mindent nem tud hova tenni. Én mindenesetre elhozom a barátaimat, akik szerint ciki a Nemzeti. Hátha megváltozik a véleményük”.

Számon kellene kérni

Néhány órával azelőtt, hogy beültem volna megnézni a Nemzetiben egy médiaóriásról szóló elgondolkodtató paródiát, éppen Hszi Csin-ping kínai elnök budapesti látogatásáról forgattam a BBC számára. Fiatal kínai aktivisták sorakoztak az út szélén vörös sapkában, óriási vörös zászlókkal – tökéletes háttér lesz a tudósításhoz, gondoltam. De nem engedték, hogy mutassuk az arcukat, nem egészen értettem, miért. Valahányszor forgatni kezdünk, egészen közel húzódtak egymáshoz, és a zászlóikat a kamera előtt lobogtatták. Mikor eluntuk ezt a játékot, elkezdtem udvariasan „akadályozni” őket, elhúztam a csinos kommunista pártzászlókat az objektívünk elől. Az arcukat is közelről vettük, filmeztük. A kamera volt az egyetlen fegyverünk. Aztán megérkezett Hszi Csin-ping elnök nagy fekete autóból álló konvoja, és valamennyien véget vetettünk a játéknak, nekiláttunk annak, amiért jöttünk. A kínaiak éljenezni kezdtek, én meg tudósítani.

Ez a „zászlós játék” tökéletes felkészülés volt a *King Lear Show*-ra. Az előadásban a kamera a gonosz nővéreket, Gonerilt és Regant ünnepli, ahogy hízelegnek az apjuknak, az idős Learnek (a médiabirodalom elnökének), hogy aztán megfosszák őt maradék tekintélyétől, méltóságától, végül az ép eszétől. Közben nevetésre ösztönöznek minket – elvégre a lányok apjuk saját receptjét követik. A kamera Cordeliát is ünnepli, a látszólag egy jobb világért kampányoló, de önző haditudósító aktivistát.

Ez az eredeti mese merész adaptációja, kísérlet arra, hogy érthetővé tegye Shakespeare *Lear*-jét a tiktokkerek és twitterezők nemzedéke számára. Goneril és Regan kegyetlen becsúgyához, Cordelia rivális ambícióihoz, az elbutult vén Lear trónfosztásához és meg-

Szépítettem némileg a fiatalember szavain, jelzői kissé erősebbek voltak, ugyanolyanok, mint amelyeneket Kozma András fordító-dramaturg a színészek szájába ad. A harminc évvel ezelőtt még kipontozásra ítélt kifejezések mára nemcsak hogy polgárjogot nyertek, de kiiktathatatlanok is, ha hiteles mai atmoszférát akarunk teremteni.

Kirill Fokinnak volt egy jó ötlete: mi lenne, ha Shakespeare Lear királyát megtennénk a mai globális világ legnagyobb médiamoguljának, aki öreg korára való tekintettel végrendelkezni kíván. Mindhárom lánya – Goneril, Regan, Cordelia – a cégbirodalom nélkülözhetetlen alvezére. A Lear Corporation úgy dönt, hogy a televízió élőben közvetíti a hatalomátadást. A műsorvezetőket Glosternek és Kentnek hívják. (A néző itt már érzi, hogy nehéz lesz a Shakespeare-párhuzamot végig vinni.) Ahogy az eredeti darabban, itt is a képmutató lányok

alázásához a (polgár)háborúba ájuló világ szolgált hátteret. Ám kiderül, hogy ez nem is tragédia, hanem csak valóságshow. A színészi játék kiváló, a koncepció zseniális, de mi az előadás mondanivalója? Ezen tűnődtem a premierről kifelé, a Duna fölé kihívón görbülő újhald alatt botorkálva.

Talán ez a lényeg, Lear utolsó szózatában: „*Elmondjam, hogyan működik a világ? A hírek, a technika, a felfedezések ellenére... pont úgy, mint régen. A gazdagok egyre gazdagodnak, a szegények egyre csak szegényednek.*” Egyetérték. Ám a vénember így folytatja: „*És ha tanácsot vagy okosságot vársz... ne küzdj, mint Cordelia. Ne sírálkozz, mint Gloster. És ne örülj meg, mint Edgar; hanem ragadd üstökön az életet, mint Edmund, vagy tettesd bolondnak magad és tagadd meg az elveidet, mint Kent... Akkor túl fogod élni. Másképp nem. Hát, Isten áldjon. Teremtő zárzavar. Semmi a semmiből.*” Nem értek egyet. A lényeg bizonyára nem csupán a túlélés, hanem, hogy leleplezzük a hazánkat, médiánkat és elménket állandó csatatérre változtatókat, és szembeálljunk velük.

A görög közgazdász és politikus, Jannisz Varufakisz találta ki a „felhőkapitalizmus” és a „techno-feudalizmusnak” kifeje-

győznek, akiknek terhükre van szenilis apjuk. Elmegyógyintézetbe zárják, a céget pedig a maguk érdekei szerint átrendezik. Gyűlölködnek, kurválnak, Glostert kirúgják, helyére cinikus fiát, Edmundot ültetik. A lányok gonoszak, de a legnagyobb intrikus Cordelia, az egykori hírigazgató. Ő miközben áruhában (nyuszijjelmezben) végig az apja oldalán áll, fellátja a tömeget, szétvereti a várost. És a közösségi média segítségével visszatér a hatalomba.

Mivel a televízió közvetíti a valóságshow-t, a szereplők végig a nézők kegyeiért versengenek. És nem hiába: amint befejeződik az adás Lear temetésével, a nagy stáb, a király és valamennyi szereplő azt ünnepli, hogy ez volt minden idők legnézettebb realityje.

A rendező, Valerij Fokin nagyon látványos, a Nemzeti Színház technikai lehetőségeit jól mozgósító előadást hozott lére. A nézők ebben a szezonban újra és újra megállapíthatják, hogy Schnell Ádám (Lear) csodákra képes, hitelesen szánalmassá és végzetesen cinikussá formálja a talán legjobban megírt figurát. Polyák Anita (Cordelia) egyetemi hallgató a Kurázi mama után ismét bizonyította, hogy óriási tehetség. Berettyán Sándor (Edmund) valósággal lubickol a gátlástalan szépfíú szerepében. A Nemzeti kiváló művészei és a szép számú egyetemi hallgató alázatosan helyt áll a siker érdekében.

a szerző kulturális újságíró, szerkesztő, könyvkritikus

zéseket a helyzet leírására. Szerinte a platformok és irányítóik egy új feudalizmust hoztak létre, amelyben mi ingyen robotolunk nekik, ők meg eladják a munkánkat és az identitásunkat a reklámcégeknek, a titkosszolgálatoknak, illetve bárkinek, aki fizet érte. Szerinte ez az új kapitalizmus rosszabb, mint a régi, többek között azért, mert egymás gyűlöletére uszítanak minket, hogy miközben civakodunk, sűrűbben használjuk a platformjainkat. „Ez rendkívül káros a demokráciáinkra, mert a konszenzus igen rossz a felhőtökének. Nem akar egyetértést.” Varufakisz két lehetséges megoldást kínál, egy etikait és egy gazdaságit. Először is, át kell látnunk a jelen helyzetet, hogy ne másokban keressük a bűnbakot. Ha megértjük, mi történik, talán képesek leszünk értelmes párbeszédet folytatni. Másodszor, azt javasolja, hogy adóztassuk meg a platformokat.

A régi médiának, az új médiának, a régi színháznak és az új színháznak – teszem hozzá én – számon kellene kérnie a kormányokat, az oligarchákat, a nagyvállalatokat, a politikai bosszorkánymestereket, valamint egymást. Oroszországban, Kínában, az Egyesült Államokban, az Egyesült Királyságban és mindenhol. Bármennyire is idealistának, nevétségesnek tűnik ez az igény. Mindannyiunkat megszálltak, nem csak Ukrajnát. El kell húznunk a zászlójunkat a szemünk elől.

a szerző a BBC kelet-közép-európai tudósítója

11. MITEM • 2024. ÁPRILIS 6-28.

Lev Tolsztoj

HÁBORÚ ÉS BÉKE

Rendező: ALEKSANDAR POPOVSKI

Isztambuli Városi Színház | Törökország

A közönség iskolája

Gondolatok a 11. MITEM előadásairól – fesztiváltörténeti visszatekintéssel

Még mielőtt a 11. MITEM néhány előadásáról számot adnánk, szögezzük le, hogy ez a hihetetlen munkát, szervezést, technikai felkészültséget igénylő rendezvénysorozat immár nyilvánvalóan a közönség ünnepe és iskolája.

KÍVÁNCISISÁG ÉS BIZALOM

A Nemzeti nagyszínpadán zajló teltházias előadások és ismerőseim panaszai, hogy az utolsó két hétben már nem tudtak jegyet szerezni, azt bizonyítják, hogy sokakat meghódított a fesztivál, van törzsközönség, amelyet nem csupán a művelt körökben jól hangzó nagy nevek – Robert Wilson, Thomas Ostermeier, Ivo Van Hove, Silviu Purcărete, Andrei Șerban, Luc Perceval, Alessandro Serra, Jan Fabre, Heiner Goebbels, Michael Thalheimer, Eugenio Barba – vonzottak a színházba, hanem a kevésbé ismert rendezők és társulatok is. A kíváncsiság, a megismerés vágya, a szervezők iránti bizalom. E sorok írójának például az volt a legnagyobb élménye a 2014 óta tartó MITEM-sorozaton, hogy ízelítőt kapott a litván születésű, a moszkvai Vahtangov Színházat a világ élvonalába

A kereszténységnek egy komoly vétke van, ismételte el többször is egyetemi körökben Molnár Tamás amerikai-magyar katolikus filozófus, az tudniillik, hogy évszázadokra elszürkítette az ókori világ színes emberképét. A kijelentés amilyen meghökkenítő, olyannyira igaz. Nem véletlenül fordulnak a 21. század művészei egyre gyakrabban az antik világ, a mitológia felé. Az idei MITEM Odüsszeusszal kezdődött és Oidipusszal végződött.

emelő Rimas Tuminas rendező munkásságából. Sokan lehetnek így, mert a tel-avivi színház *Anna Karenynája* után, mikor is az egyik főszereplő arra kérte a közönséget, hogy tapssal fejezzék ki elismerésüket a MITEM megnyitása előtt elhunyt rendezőjüknek, percekig zúgott a taps.

(És folytak a könnyek, mert a Nemzeti Magazin jóvoltából sokan tudták, hogy Tuminast a moszkvai színházából az ukrainai háborút bíráló „békepartisága” miatt küldték el, fitytyet hányva világra szóló sikereire, az általa alapított vilnusi Kísszínház pedig oroszbarátsága okán mutatott ajtót neki. Mit tesz a háború?! Illúzió, hiú remény, hogy a művészet a politikai, hatalmi érdekek fölé emelkedhet?)

Ugyancsak nagy élmény volt felfedezni a grúz színházat, Avtandil Varszimanisvili rendezéseit. Két megrázó Shakespeare-előadása után egy szívbe markoló Gogol-adaptációt láttunk tőle tavaly, most pedig *A lovakat lelövik, ugye?* című amerikai regény mai átíratát.

A görög Theodorosz Terzopulosz, az iskolateremtő nagy mester már első magyarországi előadásával meghódította a nézőket. Az idei fesztiválon pedig két budapesti rendezése,

a *Bakkhánsnők* és a *Kurázszi mama*, valamint egy olaszországi *Godot-ra várva* szerepelt.

A MITEM-es kapcsolat hozta a budapesti teátrumba a szkopjei születésű Aleksandar Popovskit (*A Mester és Margarita*, *Don Juan*) és a norvég Eirik Stubø-t, Ingmar Bergman stockholmi színházának, a legendás Dramatennek akkori igazgatóját is, aki Euripidesz *Medeiáját* és Tennessee Williams *Üvegfigurák* című drámáját vitte színre a Nemzetiben. De rendezett és rendez is a Nemzetiben a szentpétervári Alekszandrinszkij Színház igazgatója, Valerij Fokin. És persze a világsztár Silviu Purcărete. Imponáló névsor. Valljuk be, jót tett és talán tesz is a társulatnak, és élményt szerez a közönségnek a vendégrendezők sokasága. Arról nem is beszélve, hogy a budapesti Nemzeti hírét elviszik a világba, és Madách Imre nevét ismertté teszik. (Most grúz főiskolások mutatták be *Az ember tragédiáját*.)

VÁLSÁG VAGY MEGÚJULÁS?

Amikor azt mondjuk, hogy a MITEM a közönség iskolája is, arra gondolunk, hogy a sokszínűség tágítja a nézők látókörét,

Jelenet a Tragédia (Oidipusz éneke) című előadásból. A fotót a rendező, Alessandro Serra készítette.

Négy Oidipusz

Babits Mihály, aki szerint a világirodalom legtökéletesebb drámája Szophoklész *Oidipusz királya*, minden bizonnyal komoly főhajtással illetné a MITEM-et, ahol néhány év leforgása alatt négyszer is előadták ezt a remekművet.

2018-ban a moszkvai Vahtangov Színház Rimas Tuminas rendezésében olyan katartikus élményt szerzett az antik világ és a modernitás azonos szintre emelésével, a görög kórossal és köznapi öltönyt viselő királlyal, a nagyon kevés, mégis hangúlyos díszletelemmel, a remek színészi játékkal, hogy azóta is emlegetjük. Merész formanyelv, tökéletes értelmezés.

Másodikként, három évvel később, 2021-ben megérkezett az élő színházi legenda, Robert Wilson *Oidipusz*-látomása zseniális nemzetközi társulat közreműködésével. Sokak szerint ez az előadás volt a MITEM-ek csúcspontja. Amikor minden a helyén van, tökéletes a látvány, a zene, a szöveg, minden úgy történik, ahogy a mester megálmodta, ahol nincs egyetlen rossz hangszó, egyetlen felesleges gesztus. A közönséges halandó elbizonytalanodik, Robert Wilson színháza egyszeri és megismételhetetlen, már-már nem is emberi.

Ennek a csodának az ellenpontja lett egy év múlva, 2022-ben a belgrádi Jugoszláv Dráma Színház *Oidipusz* Vito Tauffer rendezésében. Ez a Kusturica-filmekből is ismert délszláv muzsikával kísért, a királyi palota „söntésében” játszódó előadás azt sugallja, hogy a thébai király tragédiája bárhol, bármikor, bárkivel megeshet. A magabiztos Oidipusz kihívja maga ellen a sorsot, nem hisz az isteni jóslatokban, és a sors visszavág. Kegyetlenül. Vito Tauffer másfél órás, nagyszerű ritmusú előadása megmutatta, hogy mennyire időtálló darab Szophoklész tragédiája.

Az idei Oidipusz-történet világpremier volt *Tragédia (Oidipusz éneke)* címmel Alessandro Serra rendezésében, s egyben a MITEM záró előadása is. Nagyon vártuk, hiszen a korábbi

években látott Serra-féle Shakespeare-értelmezések, a *Macbett* és *A vihar* rendkívüli sikert arattak. A rendező, aki előadásainak díszlet-, jelmez- és fénytervezője is, nem mellesleg dél-olasz társulatot alapított, szülőföldje elfeledett nyelvét és színházi hagyományait idézte meg rengeteg pazar ötlettel (a *Macbett* férfiboszorkányait évekig emlegettük). Előadásainak képi világa, varázslatai lenyűgözték a közönséget.

Serra most is kísérletezett, s rátalált egy, az ógörögre hasonlító, egykor szülőföldjén beszélt görög nyelvre, s ezen szólalnak meg, énekelnek a szereplők, akiket Szophoklész mellett számos szerző is megjelenített. Ők is inspirációs források, nyilatkozta a rendező. De nemcsak a nyelvvel kísérletezett Serra, hanem a megszólalás módjával is. Oidipusz fülével halljuk a kórust, a rossz híreket hozó szereplőket, jószokat és tanúkat. Hangjuk már-már elviselhetetlen. Az egész színpadi játék Oidipusz hallucinációja, vallja Serra. Valóban rémálom, ami itt történik – nemcsak a hangok szintjén, hanem képileg is. A színpad puritán falai hol kinyílnak, hol összezáródnak, hol felemelkednek, hol a szereplőkre zuhannak. A fények felragyognak, vándorolnak, hogy aztán percekre teljesen elsötétüljön a színpad, amikor Oidipusz megvakítja magát.

A korábbi Oidipusz-feldolgozásokkal ellentétben Serra nem itt zárja le az előadást, hanem elkíséri a világtalanul bolyongó főszereplőt Athén közelébe, talán, hogy újabb sorscsapással szembesüljön (két fia testvérháborúja), s rájöjjön, hogy ezt a rettenetes világot csak a szeretet mentheti meg a végső pusztulástól. Koldusként és vakon jól dönt, tisztán látja a világot, a háborús Thébában majd talizmánként szolgáló holttestét nem fiaira hagyja, hanem az egykor ellenséges athéni államra, így nyerheti el az istenek akaratából végső nyughelyét.

Felkavaró, nyugtalanító előadás, ragyogó vizuális és zenei effektusokkal, a rendező elképzelését pontosan követő színészekkel. Alig várjuk, hogy jöjjön az ötödik, majd a sokadik *Oidipusz király* a MITEM-en.

„Amikor azt mondjuk, hogy a MITEM a közönség iskolája is, arra gondolunk, hogy a sokszínűség tágítja a nézők látókörét, képet ad a világszínház törekvéseiről, az útkeresésről és talán a lehetséges zsákutcákról is.

képet ad a világszínház törekvéseiről, az útkeresésről és talán a lehetséges zsákutcákról is. Néhány nagy rendezői víziótól eltekintve, mint idén a belga Jan Fabre nyolcórás produkciója, *A Mítikasz csúcs – Az Olimposz tetején*, az előadások időtartama rövidült. Szünetet csak a két óránál hosszabb daraboknál iktatnak be a rendezők. Egyszerűsödtek a színpadképek, mind nagyobb szerephez jutnak a multimédiás megoldások, a fény- és füstjátékok, melyek olykor feledtetik a gondolati hiányosságokat. Különös módon a néző azonnal ráérez a „turpisságra”, s vas-tapssal jutalmazza a letisztult üzeneteket. És persze a nagyszerű színészi alakításokat. Merthogy még mindig a színészek áll vagy bukik az előadás sikere. Nagyon sokoldalúaknak kell lenniük, a tánc, az akrobatikus mozgás, a különféle hangfekvésben és hangerőben történő megszólalás ma már elemi feltétel.

Az az érdekes, mondta egy barátom az *Anna Karenjina* előadás szünetében, hogy húsz perc elteltével nem vettem észre, hogy itt idegen nyelven beszélnek. Ebbéli tapasztalatát a legjobb produkcióknál rendre megerősítette. Máskor pedig dühöngött, ha egy-egy pillanatra elakadt a magyar szöveg vetítése a színpad felett.

Évek óta szóvá tesszük, hogy a MITEM-en alig van jelen a kortárs dráma, hogy egyre több a regényadaptáció, a klaszszikus színművek hol megcsonkítva, hol feldúsítva jelennek meg a színpadon. A rendezők aktuális víziójukhoz igazítják a szövegeket leginkább önkényesen, olykor pedig dramaturgi segédlettel. Nem mindig szerencsésen. A húzásokat értjük, a betoldásokkal jóval nehezebb megbarátkoznunk. De tudomásul kell vennünk, hogy a mai színház már nem az irodalom szolgálóleánya, a szépirodalmi mű sok esetben csak inspirációs forrás egy-egy sikeres előadáshoz. Nehéz eldönteni, hogy ez a válság vagy a megújulás jele-e.

BOLGÁR HOMÉROSZ, TÖRÖK TOLSZTOJ

Hogy milyen volt az idei MITEM? Változatos, érdekes, olykor nagyon szórakoztató. Mindenesetre remekül indult.

A bolgár színházról nagyon keveset hallottunk, pedig nem lehet előzmény nélküli a fiatal Diana Dobreva *Odüsszeusz*-ren-

Jelenet a bolgár Diana Dobreva *Odüsszeusz*-rendezéséből

dezése. A homéroszi eposz alapján készült dráma (Alexander Sekulov munkája) a honvágyról, a hűségéről szól és persze az istenekről, akik hol büntetik, hol segítik a hőst a hazatérésben. A kétórás előadás alatt egyetlen percre sem unatkoztunk, a látványvilág pedig lenyűgözött minket. A vihar úgy tombolt a színpadot beborító vászonra vetített képeken, mint talán az életben sem, mert az *Odüsszeuszt* és társait játszó színészek el tudták hitetni remek, összehangolt mozgásukkal, hogy valós veszedelmeknek vannak kitéve. Nagyszerűek voltak a jelmezek, hatásos a zene és ragyogó a színészi játék. A darab és az előadás üzenete pedig azt húzza alá, amit Molnár Tamás professzor hirdetett az antikvitás emberéről: egyszerre heroikus és esendő, hűséges és hűtlen, nyugalomra vágyó és nyughatatlan. Diana Dobreva előadásának egyes jelenetei sokáig elkísérnek minket.

Kitagadottak – a baskír színház bemutatkozása

Godot-ra várva – Terzopulosz értelmezésében

A török színházat a MITEM-eken eddig egy előadás képviselte, méghozzá az első fesztiválon, 2014-ben. Most két előadás is érkezett, de mi az isztambuli *Háború és békére* voltunk igazán kíváncsiak. Mit kezd ezzel a monumentális, nem éppen színpadért kiáltó regénnyel az orosz irodalmat jól ismerő Alekszandar Popovski. Vajon miért tartotta időszerűnek Tolsztoj remekét? Az egy szünettel megszakított három és fél órás előadás jó dramaturgiai ötlet köré szerveződik: Anna Scherer, a pétervári arisztokrácia estélyeket adó nagyasszonya vezet minket végig a történeten, ő mutatja be a szereplőket, ő kalauzol bennünket egyik helyszínről a másikra. Popovski nagyon ügyelt arra, hogy a regény minden fontos szereplője megjelenjen, ami ahhoz vezetett, hogy a nagy drámai csomópontokra viszonylag kevés idő jutott. De éles megvilágításba kerültek olyan figurák, mint Andrej herceg húga, Marija vagy Rosztovék nevelt lánya, Szonya. Ami újdonság volt, s ezt a most folyó öldöklések hívták életre: ebben az előadásban jóval több a háború, mint más színpadi és filmes feldolgozásban. Látjuk Napóleon hadifoglyait, köztük az általában mellőzött Platon Karatajevet, amint Pierre Bezuhov szemét felnyitja a végső dolgokra. Látjuk a győzelmet, Moszkvát fel kell ugyan gyújtani, de Napóleon vert hadai kénytelenek elvándorolni Oroszországból. Az előadás legdrámaibb megoldása, hogy Kutuzov, az orosz hadak fővezére nem a mennybe megy, hanem – mert nem akar több öldöklést, nem akarja „hazakísérni” a megtépázott francia sereget – Moszkva népének ellensége lesz. Szonya, a szerény Hamupipőke kilép a sorból, és pofon vágja a háború hőseit. Nincs boldog vég, Pierre és Natasa itt nem köt házasságot.

Sok szép jelenet, finom humor és néhány emlékezetes színészi alakítás – lám, a törökök is tudnak jó színházat csinálni.

SZERELEM SARÍA IDEJÉN

És a baskírok is a maguk módján, vallotta a közönség a *Kitagadottak* című ufaí előadás után.

Mazsil Gafuri darabja, amelyet Ajrat Abusahmanov, a helyi vezető színház főrendezője állított színpadra, azt mondja el balladisztikus formában, hogy a muszlim vallás törvényeinek betűszerinti értelmezése hogyan oltja ki két ártatlan fiatal életét. Nem tesznek ők mást, csak magukra maradva beszélgetnek, összeölelkeznek, mégis feljelentik őket, és a falu muszlim vallási vezetője, hogy megőrizze tekintélyét, szigorú ítéletet hoz. Az ártatlan fiatalok meghurcolása és halála után hangzik el az intelem: nem Istent, nem a vallást kell elvetni, hanem a babonákat. Tanulni kell, levetkőzni a tudatlanságot, hogy helyesen értelmezzük a sariát. A rendezés nagy figyelmet fordított a népművészetre, a dalokra, táncokra, viseletekre, s ezeknek az elemeknek komoly atmoszférateremtő erejük volt, ráadásul a gyönyörű színésznőt, a tehetséges Gulnara Kazakbajevát is felfedezhettük magunknak.

Ami pedig a már megismert nagy rendezők előadásait illeti, elismerés és némi csalódás is munkál bennünk. Terzopulosz *Godot*-ja a maga nemében tökéletes, mint a világhírű rendező

Anna Karenina – jelenet a litván Rimas Tuminas utolsó rendezéséből

korábbi munkái is, az olasz színészek kiválók, de a két deszka közé beszorított, sokszor csak fekvő helyzetben látható Vladimir és Estragon egy idő után kedvünket szegi. Igen, ez a világ vége, de még jó volna élni.

A lovakat lelövük, ugye? című produkció azt példázza, hogy a grúz Avtandil Variszasvili mindent professzionista szinten képes megoldani. Azt is látjuk, hogy változatlanul mély rokonszenvet érez az esettek iránt, s ebbéli elkötelezettségét remek színpadi megoldásokkal, kitűnő színészekkel tárja elénk. Csakhogy nem nagyon értjük, ehhez miért kellett egy hetvenéves, igencsak gyenge amerikai regényt alapul venni. A szentimentális élettörténetek áthelyezése a táncparkettről a mai televíziós valóságshow-ba, az amerikai társadalomkritika átfordítása a grúziai valóságba erőltetettnek tűnt. Kár. Azt azért meg kell mondanom, hogy nézőtársaim közel sem voltak ilyen szigorúak a két és fél órás előadással...

MÁSİK NÉZŐPONT

Nem okozott csalódást, sőt sokáig velünk marad Rimas Tuminas *Anna Kareninája*. A litván rendező olvasatában, színpadi átíratában Anna Kareninának az a tragédiája, hogy nem tudja önmagát és így felebarátait sem szeretni. Képtelen a boldogságra. A férje unalmas, száraz, de nagylelkű, s felesé-

gét féltve óvó öregember. Szerelme, Vronszkij herceg rajong érte, új otthont teremt neki, nagy utazásokra viszi, de őt beteges féltékenység mardossa, ok nélkül. A Tolsztoj regényéről szóló irodalmi tanulmányok többségében, a mára klasszikusnak számító filmes és színpadi feldolgozásokban a teljes életre vágyó Anna az érzéketlen férfiak és a képmutató társadalom áldozata. Tuminas egy másik nézőpontot kínál: azt veszi számba, hány életet keserített meg ez a nagyon érzékeny, időnként hisztérikus szépasszony. A me too mozgalom korában nem kis bátorság kellett mű efféle értelmezéséhez. És persze ahhoz is, hogy az ugyancsak sokat szenvedő, ám megbocsátásra mindig kész, folyton állapotos Dolly egyenrangú szereplő legyen Annával, és őt csodáljuk.

Tuminas egyetlen sötét térben három pad és három szék segítségével játszatja el a drámát. Nem érezzük, hogy bármi hiányozna, olyan erős a szöveg és a színészi játék. A tel-avivi Gesher Színház előadása is bizonyíték arra, hogy lehet nagyon szűkös forrásból, szinte csupasz színpadon, fekete-fehér jelmezekkel, új hangsúlyokkal elmondani egy modern asszony tragikus történetét.

OSZTOVITS ÁGNES

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Oszlopos Simeon – Csikos Sándor, Hartmann Teréz | fotó: Csutkai Csaba

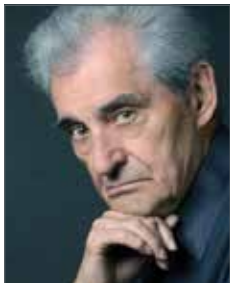
„Maradós fajta vagyok”

Csikos Sándor egy különleges színészosztályról, Major Tamás ígéretéről, a szomorúság elkerüléséről, a frissesség titkáról és a tanítványok sikeréről

Egész életemben élveztem a belső kényszert, hogy ne a kliséimből, a rutinmegoldásaimból dolgozzak. Azt akartam, hogy másként játsszak Ödön von Horváthot, Csehovot, egy kortárs magyar figurát, másként vígjátékot és másként tragédiát. Mindig úgy, ahogyan a darab karaktere, a rendezői koncepció, az előadás stílusa megkívánja – mondja Csikos Sándor, aki hatvan éve áll a színpadon, mintegy kétszáz szerepet játszott el, három évtizede tanít, sok száz tanítványt nevelt. A debreceni Csokonai Színház máig aktív tagja április óta a Nemzet Színésze.

Amikor a Nemzet Színészévé megválasztották, az első kérdés az volt: Na de ki is Csikos Sándor? Nem zavarta?

– Vidéki színész voltam és vagyok. Az embernek meg kell békélnie azzal, hogy csak azt ismerik, aki pesti színész, mert az bekerül filmekbe, sorozatok-

CSIKOS SÁNDOR

A Kossuth- és Jászai-díjas, Erdemes és Kiváló művész, a Nemzet Színésze 1941-ben született Karcagon. 1965-ben végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. Rövid ideig játszott Egerben, Miskolcon,

a budapesti Irodalmi Színpadon és Győrben. 1984–1993 között a nyíregyházi MórícZsigmond Színház tagja volt, ahol három évig az igazgatást is vállalta.

Pályája nagy részét Debrecenben töltötte. 1972–1974, valamint 1975–1984 között a Csokonai Színházban dolgozott, és ezt a társulatot erősíti 1993 óta. A cívisvárosához való kötődését díszpolgári címmel is elismerték.

2009-ben szerezte a meg doktoriját a Színház- és Filmművészeti Egyetemen (SZFE) a Lucifer tragédiája című dolgozatával. Harminc évig tanított a debreceni Ady Endre Gimnázium drámatagozatán, 2021 óta az SZFE oktatója.

ba, a rádióba, szinkronba. Azt szoktam mondani, Budapest egy másik ország. Ebbe bele lehet keseredni. Láttam is sokakat, akik ebbe belebetegedtek, vagy éppen abba, hogy Pestre kerülve az álmaik nem teljesültek. Fiatalon hallottam, talán Várkonyi Zoltán mondta, hogy nincs szomorúbb a szomorú színésznél. Én ezt a tanácsot megfogadtam, és nem hagytam magam elszomorodni. Debrecenben megtaláltam a helyemet, a szerepeimet, a rendezőimet, a feladataimat, a barátaimat. Volt egy tízéves kitérőm Nyíregyházán, ahol egy alakuló társulat tagja voltam, aztán rövid ideig igazgató.

Nem is próbálkozott Pesttel?

– Nem igazán. Csapnivaló az önmenedzselési képességem. Volt három évem Pesten a hatvanas évek legvégén, amikor a Radnóti Színház elődjéhez, az Irodalmi Színpadhoz kerültem, ami egy „ideológiai” színház volt akkoriban, nem kínált jó feladatokat, és nem is éreztem magam jól a fővárosban. Ahogy két évad után Győrből is visszavágytam Debrecenbe.

Pedig Debrecenbe se önszántából ment, még középiskolás-ként.

– Karcagiak vagyunk, édesapám gazdálkodó volt, ’45 után kiscgazda képviselő, aki nem volt hajlandó a kommunistákhoz állni, amiért meghurcolták. Ez a múlt végéig kísért bennünket,

Halotti pompa – Ráckevei Anna, Csikos Sándor
| fotó: Máthé András

megnehezítette az életünket. ’56-ban pár középiskolás társammal kis háziyomdán rölapokat készítettünk, ötünket kirúgtak az ország összes középiskolájából. Nagy bátorság volt a debreceni Fazekas Gimnázium igazgatójától, hogy ilyen körülmények között átvett. Nagyszerű iskola volt, védett helyen éreztem magam, sokszínű életet éltünk, színjatszókörös voltam, szavaltam is...

És ahogy az lenni szokott, már akkoriban színész akart lenni...

– Eszembe se jutott. Jó buli volt színészkedni, ennyi. Orvosira jelentkeztem Szegedre, remélve, hogy oda a karcagi pártvezetők keze már nem ér el. Az érettségi évében történt, hogy Major Tamást, aki a Nemzeti igazgatója volt, a gimnázium meghívta előadást tartani Shakespeare-ről. Egy osztálytársam rábeszélte, hogy menjek oda hozzá, ha már olyan hülye voltam, hogy nem adtam be a Színművészetre a felvételi jelentkezést,

hátha hajlandó segíteni. Már kint állt a Moszkvicsa mellett Major, amikor utolértük. Kikérdezett, elvette a felvételi papírom, és azt mondta, intézkedni fog. Gondoltam, mire felér Pestre, már el is felejté. Megdöbbsentem, amikor jött az értesítés: mehetek felvételizni...

Gyors pályamódosítás. Fel is vették elsőre.

– Igen is, meg nem is. A főiskola felvett, de behívtak a minisztériumba, ahol apámról kérdezősködtek. Újra kísértett a múlt. Majd értesítjük, mondták. Így telt el a nyaram, és az évadnyitón tudtam meg, hogy engem mégse vettek fel. A következő évben Ádám Ottó volt a felvételi bizottság elnöke, aki ismerte ezt a történetet, és vizsga nélkül felvettek.

Jól érezte magát a Főiskolán?

– Nagyon. Velem egyívású vidéki, falusi sráccokkal laktam a kollégiumban, Kozák András és Juhász Jácint osztálytársammal. Óriási megtiszteltetés volt, hogy bekerültünk, megbecsültük magunkat, szorgalmasok voltunk. Simon Zsuzsa, aki az ötvenes években nagyhatalmú színházi ember volt, akkor már csak a tanításnak élt, és tyúkanyóként, nagy szakmai tudással foglalkozott velünk. Osztálytársam volt még Almási Éva, Balogh Zsuzsa, Csomós Mari, Dániel Vali, Harkányi János, Horváth László, Szabó Éva, Szersén Gyula, Szilágyi Tibor. Különlegeseek vagyunk, mert alig van olyan osztály az intézmény történetében, amelynek kivétel nélkül minden tagja színészként élte-dolgozta végig a pályáját. A miénk ilyen

Régimódi történet – Egri Kati, Csikos Sándor
| fotó: Csokonai Színház

volt. Közülünk hárman vagyunk a Nemzet Színészei, Almási Éva, a nemrég elhunyt Csomós Mari és én. Öten kaptunk Kossuth-díjat...

Akkoriban mindenkinek vidéken kellett elkezdni a pályát.

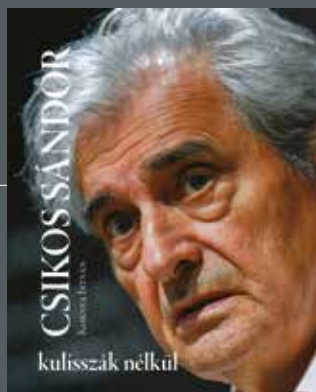
– Rövid ideig játszottam Miskolcon és Egerben, majd Debrecenbe kerülve nagyszerű társulatba csöppentem, ahol olyanok játszottak, mint Gerbár Tibor, Sárosdy Rezső, Novák István. És ott rendezett a fiatal Ruszt József is. Ha az ember jó rendező kezei közé kerül, úgy érzi, megéri, mert jó dolgozni, és nemcsak sikere van, hanem fejlődik is. És jöttek sorban a feladatok, rengeteget dolgoztam. Volt, amit muszájból csináltam, de sok élvezetes munkát is kaptam, mert megtaláltak a személyiségemnek, a gondolkodásmódomnak megfelelő szerepek, és nagyszerű rendezők terelgettek. Persze egy hosszú pályán, ha sokáig van az ember egy társulatnál, rendezők és igazgatók jönnek-mennek, és vannak nagyszerűek, jók és rosszak is. A jóból mindent ki kell hozni, a rosszat ki kell bekkelni vagy el kell menni. Én maradós fajta vagyok.

Megérte?

– Úgy érzem, igen. Lengyel György, aki a Madách Színház rendezője volt, Debrecenben művészeti vezető lett a '70-es években, majd '93 és 2001 között igazgatóként működött. Az ő dráma- és színészközpontú világában megtaláltam a helyem, és ő épített rám. Neki köszönhetem többek között *Az ember tragédiájában* Lucifer szerepét. Lengyel fontosnak tartotta a történelmi drámák bemutatását, amiken keresztül kortárs írók

KULISSZÁK NÉLKÜL

– Egész életemben azt csináltam, amivé fiatalon lettem, és amit csinálni akartam. Színész voltam. Tanítani is ezt tanítom. Rendezőként is színész voltam, de színészként is mindig az egész érdekelt, nem csupán az én kicsi vagy nagy szerepem – mondja pályájáról Csikos Sándor. A 2021-ben készült *Kulisszák nélkül* című interjúkötet egy színész életén keresztül a közelmúlt színháztörténetébe is beavatja az olvasóját.

nemzeti sorskérdésekről tudtak nyíltan és a sorok között szólani. A Lengyel-féle színházeszmény, a korra való reagálás frissessége és az én színészi látásmódom, a törekvéseim, érdeklődésem és a kapott feladatok mind egy irányba lendítettek. Nagyszerű élményeket adtak azok a barátságok, amelyeket olyan szerzőkkel köthettem, mint Hubay Miklós, Szakonyi Károly, Szabó Magda, Ratkó József és Borbély Szilárd, akinek a műveiben az általuk megálmodott alakjaikat keltettem életre.

Közel hat évtizede áll a színpadon. Kidolgozott valamilyen technikát arra, hogy friss maradjon?

– Egész életemben élveztem a belső kényszert, hogy ne a kliésímből, a rutinmegoldásaimból dolgozzak. Van, aki mindent egyformán játszik. De én azt akartam, hogy másként játsszak. Ödön von Horváthot, Csehovot, egy kortárs magyar figurát, másként vígjátékot és másként tragédiát. Mindig úgy, ahogyan a darab karaktere, a rendezői koncepció, az előadás stílusa megkívánja. Hogy ez sikerült-e, nem az én tisztem megítélni, de én ennek a belső kényszernek engedelmeskedve igyekeztem dolgozni.

A színészi pályájával párhuzamosan egy másik szakmát is művelt: harminc évig tanított a debreceni Ady Gimnázium drámatagozatán, jelenleg a Színház- és Filmművészeti Egyetemen oktat.

– A főiskolán Gáti József volt a mesterünk, tőle tanultuk meg, hogyan kell egy verset elemezni és úgy elmondani, hogy a szavakból gondolat szülessen. Ez az alapja annak is, ahogyan az ember a szerepét elemzi. Előbb egy amatőr társulat, az Alföld Színpad tagjainak tanítottam – Gáti nyomán és a magam tapasztalatai szerint – színpadi beszédet, amikor pedig az Adyban Várhalmi Ilona létrehozta a drámatagozatot, meghívott tanítani... Célval, ahogy mindenki hívta, nemcsak kollégák lettünk, hanem harminc éven át – közelmúltbeli halálig – az életben is társak voltunk. Rengeteg tanítványunkból lett színész...

Amikor a Nemzeti színpadán a *Bánk bán* előadása után köszöntötték mint az újonnan megválasztott Nemzet Színészt, a tapsrendben ott álltak egykori tanítványai is.

– Nagyszerű volt látni őket. Az Örkény Színházban egyszer hat közös tanítványunk köszöntött bennünket előadás után, Mácsai Pál igazgató pedig megköszönte Cilának, hogy ennyi remek színész indulását egyengette. A tanítványok sikere visszaigazolást jelent. De a siker az ő érdemük, amiért keményen megdolgoznak. Most a Színház- és Filmművészeti Egyetemen, egykori debreceni tanítványom, Szarvas József osztályában tanítok. Visszatérhettem abba az alma materbe, ahonnan elindultam. Nagy kedvvel tanítom és figyelem a fiatalokat.

És játszik is a Csokonai Színházban.

– Mindig örömmel.

KORNIA ISTVÁN

Csikosról mondták...

„Bármilyen szerepben hitelessé tud válni, legyen az Shakespeare-hős vagy modern férfialak. Igazi élettere mégis a magyar történelem ihlette drámairodalom. Az az érzésem, színpadon soha senki olyan természetesen nem élte át elmúlt évtizedeink és századaink problematikáját, sem személyes, sem nemzeti vonatkozásban, mint ő.”

Szabó Magda író

„Csikos Sándor színészegyéniségében az erős karakterábrázoló tehetség saját emberségének gazdagságával párosul, a komoly intellektussal, az elmélyülten elemző gondolkodással, a mély érzelemláttal, és benne is megtalálható a rálátás az »élet erdejében« lakókra némi iróniával, ugyanakkor bölcsességgel. Különleges adottsága a szép beszéd, ő a legszebben beszélő magyar színészek egyike.”

Lengyel György rendező

„Az én legkedvesebb »belső fotóm« róla: megy a debreceni Kossuth utcán hátrakulcsolt kézzel, leszegett fejjel, kissé előredőlt felsőtesttel, gondolataiba merülve. Egyedül megy, de sose magányosan. Megye vele Trepljov, Capulet, Marat, Széchenyi, Sztavrogin, István király, Almádi, János király, Porfirij, Lucifer, s ki tudja, ki még... hány és hány szerep gondja s hány száz költemény a fejben, hány hálás vagy épp halátlan tanítvány emléke a szívben...”

Kubik Anna színművész

„Hosszú évek után Sándor volt az első fiatal színész-kollégám, akivel igazán jól tudtam beszélgetni abban a legendás debreceni színészklubban. Intellektuális srác volt, rendkívüli érdeklődéssel és befogadókészséggel a világ dolgai iránt. Olyan kapcsolat volt a miénk, amilyennek mindig lennie kellene rendező és színész között.”

Ruszt József rendező

„Kitartás, hit, alázat, humorérzék. Ezekben hisz, így és erre tanított bennünket is. Ha valaki »jóban van« önmagával, ha szereti azt, amit csinál, ha tudja, hol tart a pályáján, ha képes őszintén számot vetni azzal, amit elért, és szeretné ezt megosztani a diákjaival, az csak jó tanár lehet. Ő az volt.”

Tenki Réka színművész

Egyszer élünk – Martinovics Dorina, László Attila, Kulka János | fotó: Gordon Eszter

Együtt játszani

Színlapozgató Kulka Jánossal és a Nemzet Színészeivel

Az internetes fórumokat, közösségi oldalakat május 3-án elárasztotta a hír: Kulka János kapta a Nemzet Színésze elismerést. Az ilyenkor szokásos gratulációk után sokan leírták személyes élményeiket arról, hogy nekik miért emlékezetes Kulka János mint Hamlet, mint Ványa bácsi vagy III. Richárd, másoknak Jágó, Woland, Mefisztó, Lear király, továbbá Tevje, a tejesember, Henry Higgins, a nyelvészprofesszor és persze Mágenheim doktor a Szomszédokból, valamint az összes többi film- és színházi szerep.

A Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész, Érdemes és Kiváló művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja – és még sorolhatnánk a díjait, elismeréseit – énekesként is népszerű előadó. Így előkerültek a régi és az újabb lemezek, videófelvetelek, a megőrzött színlapok, műsorfüzetek.

Kulka János munkásságát jól ismerik azok a nemzet színészei is, akik most őt választották a március 30-án elhunyt Tordy Géza helyére.

A tizenegy szavazó többségével többször, több színházban, különböző előadásokon vagy filmekben szerepelt már együtt. Ebből a körből a legrégebbi

KULKA JÁNOS

A Nemzet Színésze címmel kitüntetett Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész, Erdemes és Kiváló művész 1958. november 11-én született Budapesten. Gyermekkorát Szege-

den töltötte. Eredetileg angol–francia szakon szeretne volna folytatni tanulmányait, de abban az évben nem indult ez a párosítás, így egy osztálytársa javaslatát elfogadva beadta jelentkezési lapját a Színház- és Filmművészeti Főiskolára. Elsőre felvették. Kazimír Károly osztályában végzett 1981-ben. A diploma megszerzése után Pécsre szerződött. Az ott töltött négy év során szinte minden színpadi műfajban megmutatkozott, hamar népszerű lett. A kaposvári Csiky Gergely Színház társulatához 1985-ben csatlakozott. 1993-ban került Budapestre a Radnóti Miklós Színházba, majd 2003-ban a Nemzeti Színház társulatának tagja lett, 2013-tól a Katona József Színház tagja. Egy ország ismerte a *Szomszédok* című teleregényből, és számos filmben szerepelt. A 2016. áprilisában történt agyvérzése után életveszélyes állapotban került kórházba, és bejelentette visszavonulását. Ahogy a felépülése engedte, kisebb szerepekben újra színpadra lépett, néhány filmben szerepelt, és elkészült egy új lemeze is.

Lear király – Kulka János, Bodrogi Gyula | fotó: Gordon Eszter

szakmai kapcsolat Király Leventéhez köti. A Szegedi Nemzeti Színházban 1967. február 18-án bemutatott Shakespeare-dráma, a *III. Richárd* előadásain szerepelt először igazi kőszínházi körülmények között az akkor nyolcéves Kulka János. Nem lehetett számára idegen az a közeg, hiszen ott dolgozott dramaturgként és művészeti titkárként az édesanyja is. Abban az előadásban Király Levente a Második gyilkos volt. (Minden rendben történt. Mivel a dráma szerint Clarence fiát az első felvonásban megölték, az őt alakító gyermekszínész a szünetben hazamehetett.) Valamivel több mint 35 évvel később a Szegedi Szabadtéri Játékokon Kulka János III. Richárd volt, Király Levente pedig London Lord Mayorja.

Ebben a nyári előadásban a Nemzet Színésze címmel kitüntetett művészek jelenlegi köréből Almási Éva szerepelt még ott mint Margit. Vele a 2006-ban a Nemzeti Színházban bemuta-

tott *Csongor és Tünde* előadásokon is láthattuk a most kiválasztott művészt. Kulka János volt az ifjú hős, Csongor, Almási Éva pedig Mirigy, a boszorkány. Ezt az élet értelmét, célját kutató filozofikus Vörösmarty-klasszikust is gyerekkorától ismeri Kulka János. Ha a pályakezdéséről kérdezték az újságírók, többször elmesélte, hogy óvodások voltak, amikor a nővérével és a szomszéd kisfiúval előadták a *Csongor és Tündét*.

A Nemzet Színészei közül a legtöbb – a színházi adatbázis szerint húsz – közös előadása Molnár Piroskával volt. A kaposvári Csiky Gergely Színházban olyan legendás és meglepő előadásokban szerepeltek együtt, mint például az 1990-ben bemutatott musical, az *Allatfarm*, vagy az 1993-as Kálmán Imre-operett, a *Csárdaskirálynő*: Cecília szerepében Molnár Piroskát láthatta a közönség, Edvin herceg, a bonviván Kulka János volt. Kaposváron Pogány Judittal és Jordán Tamással is

Három nővér – Kulka János, Udvaros Dorottya | fotó: Gordon Eszter

tíz, illetve tizenkét közös bemutatójuk volt. Később Jordán Tamással együtt szerepeltek a Radnóti Színházban a 2001-ben bemutatott Ben Jonson-darabban, a *Vólpone* című előadásban. Majd miután 2003-ban Jordán Tamás a Nemzeti főigazgatója lett, Kulka is ehhez a színházhoz szerződött, és mivel Molnár Piroska szintén itt volt társulati tag, következtek az újabb közös bemutatók.

Szinte hihetetlen, jegyezték meg a most visszaemlékezők, hogy harminc éve történt, amikor Udvaros Dorottya és Kulka János megkapta a főszerepeket a Merlin Színházban bemutatott *Szentivánéji álom* című Shakespeare-vígjátékban. A két művész később a Radnóti Színházban is játszott együtt, majd a Nemzetiben következtek a közös bemutatók, és a színházon kívül is emlékezetesek fellépéseik, hangversenyeik. Együtt

A NEMZET SZÍNÉSZEI

A Nemzet Színésze címet 2000-ben alapították Schwajda György, a Nemzeti akkori igazgatójának a kezdeményezésére. Jelenleg **ALMÁSI ÉVA, BODROGI GYULA, CSERHALMI GYÖRGY, CSIKOS SÁNDOR, JORDÁN TAMÁS, KIRÁLY LEVENTE, KULKA JÁNOS, LEHOCZKY ZSUZSA, MOLNÁR PIROSKA, POGÁNY JUDIT, SZACSVAY LÁSZLÓ** és **UDVAROS DOROTTYA** a cím birtokosa.

Ha a cím egy viselője elhalálozik, a megüresedett hely betöltéséről a cím többi birtokosa egyhangú szavazással dönt. Benedek Miklós elhunya után Csikos Sándort, Tordy Géza távozását követően Kulka Jánost választották maguk közé a Nemzeti Színészei.

A Nemzet Színésze volt korábban: **AGÁRDY GÁBOR, ANDORAI PÉTER, AVAR ISTVÁN, BALÁZSOVITS LAJOS, CSOMÓS MARI, BEREK KATI, BENEDEK MIKLÓS, BESSENYEI FERENC, BITSKEY TIBOR, DARVAS IVÁN, GARAS DEZSŐ, GERA ZOLTÁN, HAUMANN PÉTER, KÁLLAI FERENC, KOMLÓS JUCI, KÓTI ÁRPÁD, LUKÁCS MARGIT, MÁTHÉ ERZSI, PSOTA IRÉN, RAKSÁNYI GELLÉRT, SINKOVITS IMRE, SZABÓ GYULA, SZTANKAY ISTVÁN, TORDY GÉZA, TÖRŐCSIK MARI** és **ZENTHE FERENC**.

énekelték például a Dés László-dalokból összeállított *Férfi és Nő* című koncerteken. Cserhalmi György, aki szintén a nemzet színésze, a Radnóti Színházban is több darabban játszott együtt Kulka Jánossal és voltak közös koncertjeik is. Eleven emlék az *Emlékem vagy...*

Amíg a Nemzeti Színház tagja volt Kulka János, folyamatosan voltak olyan új bemutatói, amelyekben Bodrogi Gyula is szerepelt. Ezek közül mindenképpen figyelmet érdemel a 2010-es Budapesti Tavasz Fesztivál keretében bemutatott Shakespeare-dráma, a *Lear király*, amelyben a címszerepet Kulka János alakította és mellette a bölcs bolond Bodrogi Gyula volt. A két művész legutóbb 2019 nyarán a Szegedi Szabadtéri Játékok keretében bemutatott Molière-komédia, a *Don Juan* előadásain szerepelt együtt. Bodrogi volt Don Luis, Don Juan apja, Kulka pedig a parancsnok szobra. A színpadon történnek csodák: a legendás kőszobor megmozdult és meg is szólalt. Gratulálunk.

(2013 óta a Nemzeti Magazin minden újonnan megválasztott Nemzet Színészeivel készített interjút. Kulka Jánost megkerestük, de jelezte – ahogy más orgánumnoknak is –, hogy nem tud interjút adni. Ezért választottuk ezt a rendhagyó megoldást pályájának bemutatására. Az illusztrációkat a Nemzeti Színházban játszott szerepei közül választottuk. – A szerk.)

III. Richárd | fotó: Kaiser Ottó

„Jogosan mondják: ami nem öl meg, az megerősít. A főiskolán például a vizsgaszerepem már musicalben volt. De ugyanezt átéltem a színpadon is. Amikor Pécsről Kaposvárra kerültem, Gothár Péter rendező elkeresztelt 'Modorfelhőnek'. Ez is sokat segített, hogy jobban önmagam adjam a darabokban. Mert igazán a *nemből* lehet építkezni. Pécsről is az hajtott tovább, hogy itt túl hamar elkényeztettek, túl sok volt az *igen*, úgy éreztem, el fogok kényelmesedni a bonvivánstátuszomban.”

In: Kulka János ezúttal jegyzendő lesz. Dumántúli Napló, 2013. március 16

„...az a hobbim, amit csinállok. Olyan nagy szenvedélyem a színházon kívül nincsen, ez úgy ki is tölti az életem.”

In: A „nagyfőhér” civilben. Kisalföld, 1992. június 15.

„A tizenkét vidéki évem alatt megszoktam: azért, hogy eljártsszam valamit, meg kell küzdenem, vezetnem kell hóban, télben, sárban. Megszoktam, hogy azért 'áldozni' kell, hogy egyáltalán odaengedjenek a színpadra. Természetessé vált számomra: sok energiába, időbe telik, hogy csinálhassak valamit. Van ebben valami hősiesség, nem tudok rá jobb szót.”

In: „Belefáradtam a hősiességbe”. Magyar Hírlap, 1994. október 22.

„A létező legnehezebb dolog ilyen magától értetődően színpadon lenni. Majdnem civil módon. Zsótértől például ezt tanultam, de nem tudom, hogy megtanultam-e! A mai napig, ha a színpadon állok, és valamiben bizonytalan vagyok, akkor mindig azt a leckét adom magamnak, hogy mi lenne, ha Zsótér ott ülne a nézőtérén? Vagy az jut eszembe, mit mondana Babarczy vagy Ascher. Megpróbálok úgy játszani, hogy ott ül valamelyik szigorú mesterem. És akkor ott van a fejemben, hogy most ne legyél lassú, ne sajnáltsd magad, ne szerepelj.”

In: Megpróbálok úgy játszani, hogy ott ül valamelyik szigorú mesterem. Jelenkor, 2006. I.

„Úgy érzem, hogy minél több díjat pakolnak az ember fejére, annál inkább azt érzi, hogy még nem tett semmit. Az énképemben nem az van, hogy nagy színész vagyok, hanem hogy iszonyatosan boldog ember vagyok, akinek van egy hivatása, melyben száz százalékig hisz. De ezzel együtt egy új szerepet elkezdni olyan, mintha az egész pályát kezdeném el. Szokták kérdezni, hogy szorongok-e ilyenkor. Nem szorongok. Inkább félek.”

In: Az igazán nehéz feladat visz előre. Petőfi Népe, 2008. november 14.

A pályázatok igazgatója | Franz Eybl, 1841

A nyertes pályázó | Barabás Miklós, 1845

A kulcsra zárt komponista halhatatlan műve

A Szózat után a Himnusz zenéjét is a Nemzeti pályázatának köszönhetjük

A magyar zenetörténet számos kiváló, világszínvonalú alkotással büszkélkedhet, operákkal, szimfóniákkal és kamaraművekkel, számunkra olykor mégis felülmúlja ezeket egy egyszerű négysoros dallam, amely önmagában is énekelhető, illetve négyszólamú kórossal és zenekari kísérettel is megszólaltatható: a Himnusz, Erkel Ferenc zenéjével. 180 éve, 1844. július 2-án hirdették ki a Kölcsey Ferenc versének megzenésítésére kiírt pályázat eredményét.

Amikor Kölcsey 1823. január 22-én (1989 óta ez a magyar kultúra napja) befejezte *Hymnus, a Magyar nép zivataros századaiból* című remekművét, nem sejtette, hogy azt az elkövetkező kétszáz évben hányan fogják olvasni, szavalni vagy énekelni. És 1844-ben, hat évvel a költő halála után a Nemzeti Színház zenekarának ifjú karmestere, Erkel Ferenc sem gondolhatta, hogy törté-

nelmet ír ezzel a néhány perces kompozícióval. A vers és a zene 180 évvel ezelőtt egymás hatását erősítve szerzett különös ismertséget és népszerűséget. A költeményt nem az olvasók fedezték fel hirtelen, ahogy mintegy tucatnyi komponista sem a szépségei miatt írt hozzá muzsikát. Az események mögött a Nemzeti Színház igazgatójának kezdeményezése állt.

BARTAY: PÁLYÁZATOK DIREKTORA

1843 januárjában vette át az intézmény vezetését Bartay András (1799–1854), a reformkor jellegzetes alakja. Sokoldalú, tehetséges ember volt: zeneszerző, zenetanár, népdalkiadó, tankönyvíró és igazgató egy személyben. A Nemzeti éln mindössze két évet töltött, és mert vállalkozása nem hozott anyagi eredményt, távoznia kellett.

Bartay rövid direktorsága alatt is óriási lendületet adott a magyar színháznak. Pénzjutalmat kínáló felhívásaival új művek születését segítette, gondoskodott a pályaművek bemutatásáról és az alkotóknak az előadások után járó honorálásáról. A verseny körüli hírverés pedig népszerűsítette a szerzőket, a műveket és az egész nemzeti mozgalmat, és ezzel országos közüggé emelte a magyar kultúra ügyét. Magyar témájú színműre és magyar szellemben és stílusban megírt operára írt ki pályázatot, és az ő nevéhez fűződnek a népszínmű, e sajátos magyar műfaj típus első nagy sikerei.

Mindezek mellett Bartay a színház közérdekű feladatának tekintette a hazai költészet támogatását is. Felismerte, hogy a versek énekelve terjednek a legjobban, így pályázati rendszerét kiterjesztette egy-egy kiemelkedő költemény megzenésítésére, és ezt évről évre meg kívánta ismételni. Nem rajta múltott, hogy hamar megszaktak a sorozat.

Elsőként 1843-ban Vörösmarty Mihály népszerű *Szózatát* választotta (az 1836-ban megjelent vers szerzőjét olykor a „*Szózat* költőjeként” emlegették), és a 22 versenyszabály közül Egressy Béni dallama lett a győztes. Egressy a Nemzeti Színház egyik páratlan tehetségű kulcsfigurája volt: színész, énekes, színműíró, költő, műfordító és zeneszerző. Azt kevesen tudják, hogy korábban már kétszer is megzenésítette Vörösmarty remekét, sőt, az egyiket a Nemzeti Színházban már 1839-ben be is mutatták, kottája azonban elveszett.

Erkel Ferenc 1843-as *Szózat*-kompozíciója viszont fennmaradt. A zeneszerző a Nemzeti Színház első karmestereként tagja volt a zsűrinek, így nem pályázhatott, csupán a közhangulatra válaszul tett maga is próbát. Ez a közönség körében nem talált kellő fogadtatásra. Erdélyi János költő és kritikus, aki akkoriban a Nemzeti drámabíráló bizottságának tagja volt, kíméletlenül fogalmazott a *Regélő Pesti Divatlapban*: „*a' dicséretes szorgalmú Erkel karmester' dalával épen nem vagyunk megelégedve, mert az hamis pathos, erőltetett tűz, magyartalan német szellem, taktusával együtt, s' ezt azonnal megérzi füllünk, ha ugyan nincs elromolva.*”

A Hymnusok kottájának első kiadása 1844-ből, Deák Ferencnek szóló ajánlással

„ÉNEK- ÉS ZENEKARRA TÉVE”

Bartay direktor a következő évben, 1844. február 29-én 20 arannyal járó pályázatot írt ki „*a' legjobb népmelódiáért – Kólcsey Ferenc koszorús költőnk' Hymnusára' ének és zenekarra téve*”.

Tizenhárom pályamű érkezett be, ez azonban nem feltétlenül jelentett ugyanennyi komponistát, hiszen egy személy több művel is szerepelhetett. Mivel a pályázat titkos volt, sosem fogjuk megtudni valamennyi versenyző kilétét, a zsűri az eredményhirdetésekor csupán a győztest és a hat dicsérettel kitüntetett darab szerzőjét nevezte meg. A pályázóknak ugyanis névtelenül, „*idegen kézzel leírva*” kellett a kottát beküldeni, a nevüket tartalmazó cédulát pedig egy-egy jellegével ellátott borítékba zárták. A június 15-én összeült zsűrit ezúttal is Bartay kérte fel, elnöke a korszak népszerű lapjának, a *Honderűnek* a főszerkesztője, Petrichevich Horváth Lázár volt, tagjai között találjuk Binder Sebestyént, a Nemzeti énektanítóját, Mátray Gábor zenetörténészt és zeneszerzőt, Schindelmeyser Lajost, a pesti német színház karmesterét, valamint Szigligeti Ede drámaíró (aki a Nemzeti alkalmazottja volt) és Vörösmarty Mihályt is.

Az eredményhirdetésre és a díjazott művek bemutatójára 1844. július 2-án, a Nemzeti Színház egyik előadásán került sor. A győztes az 1-es sorszámmal szereplő komponista lett, ő

A „szilveszteri” Himnusz tévéfelvétele a Hősök terén | fotó: Fortepan / Szalay Zoltán

Kölcsey *Vanitatum vanitas* című versének kezdősorait választotta mottónak: „*Itt az írás, forgassátok – Érett ésszel, józanon.*” A mű elhangzása után nyilvánosan felbontott borítékából Erkel Ferenc neve került elő.

Erkel ekkor már jól ismert személy volt a színházi és zenevilágban. Az 1830-as évek közepén zongoraművészként tűnt fel, vezényelt a Várszínházban és 1836-tól a német színháznak nevezett Városi Színházban. 1838 elején csatlakozott a Pesti Magyar Színház társulatához, amely két évvel később éppen az ő első operája, a *Bátori Mária* bemutatóján írhatta ki először a színlapokra a Nemzeti Színház nevet. Ez a bemutató tekinthető a történelmi témáinkra épülő nemzeti opera születésének is. (A Nemzeti 1884-ig, az Andrassy úti Operaház megnyitáig operákat is játszott.) Mire a *Himnusz*-pályázat lezajlott, fél éve már második nagy dalműve, a *Hunyadi László* is elindult hódító útjára (mindkettő szövegkönyvét Egressy Béni írta, ahogy később a *Bánk bán* is). Közben Erkel Szigligeti Ede *Két pisztoly* című darabjához is zenét komponált, ezzel népszínmű-komponistaként is sikert aratott.

EGY A SOK KÖZÜL?

A *Himnusz* az első előadás alkalmával annyira megnyerte a közönség tetszését, hogy meg kellett ismételni. Érdekes helyzet lehetett, hogy az énekkarnak és a zenekarnak Erkel tanította be a művet, ő vezényelte az előadást, az előadók azonban csak utólag tudhatták meg a komponista kilétét. Az *Életképek* című lap így számolt be az eseményről:

„*Kétségen túl legderekabb, legjelesebb 's a' többiken kiválókig felülmelkedett a pályanyertes (...) E' dalszerzemény magyar jelleme kétségtelen; megvan himnuszai magasztossága is, 's könnyű, dallamos, természetes emelkedésével a' fülbe is könnyen tapadand többszöri hallás után, mi népszerűséget ígér neki. 'S noha a' kardalnak első része nem bír – legalább párszori hallás után – azon felsőbb varázsszal, mely önkénytelenül, ellenállhatatlanul elragadja az embert: de annál meghatóbb a' második rész, mely fokoként olly lelkesedést gerjeszt a' kebelben, hogy mintegy öntudatlanul elkapva az élvezettől, diadalmi örömmre emelkedünk.*”

Erkel *Himnusz*ának diadalútjához a verseny ugyanúgy hozzájárult, mint a megzenésítés a költemény népszerűségéhez. A mű jelentőségét azonban ekkor még nem ismerték fel igazán, és a *Szózat*hoz hasonlóan csak évtizedek múltán, fokozatosan lett a kiemelkedő társadalmi események zenei kísérője. Az *Életképek* imént idézett kritikusa ki is jelentette, hogy a dallam nem alkalmas nemzeti himnusznak, és csupán egy a sok lehetséges közösségi ének között: „*noha' ezen himnusz még nem olyan, hogy a' világ összes valódi himnuszai közt a legelső közt megálljon, de az mindenestre jeles, kitűnő, melyben büszkélkedhetünk – 's van tehát himnuszunk, 's be van bizonyítva, hogy a' magyarnak is lehet, 's pedig ennyi 's illy jeles zenetebetségek mellett, akár mennyi himnusza is; csak rajta! haladjunk.*”

A Pesti Divatlap kritikusanak jóslata is csupán rövid távon bizonyult igaznak a múróról, amely szerinte „*magán viselvé a himnusz szelleméhez alkalmazott templomi zene bélyegét, a nép ajkán visszhangra nem fog találni.*” Egy héttel később, az újabb előadást

követően a Honderű cikkírója lényegesen többre értékelte a kompozíciót: „*E hymnus E. úr' egyik legsikerültebb műve, mely, mint e derék maestro' minden szerzeménye, többszöri hallás által csak nyer kedvességben. (...) mely sem az angol 'God save the King', sem az osztrák 'Gott erhalte' mögött nem marad, hanem a legjobb néphymnuszok' körébe sorozandó.*”

Az 1844. július 2-i eredményhirdetés alkalmával Erkel művét követően a dicsérettel kitüntetett hat kompozíciót is előadták, ezek szerzői Egressy Béni, Molnár Ádám, Travnyik János, Eliás Márton és Seyler Károly voltak. A pályaműveknek mára legalább a fele elveszett, illetve egy levéltár vagy könyvtár sötét raktárában várják a sokezernyi feldolgozatlan irat között, hogy rájuk találjanak. Ismerjük még a pályázók közül a lengyel származású levéltáros és népszerű komponista, Pecsényánszky János nevét, műve azonban nem maradt fenn. Egressy Béni *Himnusa* viszont megtalálható a Zenetudományi Intézet könyvtárában, és érdemes arra, hogy olykor meg is szólaltassák.

MI LETT VOLNA, HA...

Elgondolkodhatunk azon, hogy ma milyen nemzeti himnusszal büszkélkedhetnénk, ha Erkel az előző évhez hasonlóan 1844-ben is részt vett volna a zsűri munkájában (ebben az esetben nem versenyezhetett volna), vagy ha Bartay Andrásnak nem sikerül rávennie őt a komponálásra. Utóbbi történetét az Erkel-fiúk egymástól részben eltérő visszaemlékezésein túl

Gárdonyi Géza is elbeszélte *Apróságok Erkel életéből* című írásában. (Lásd a *Csináld meg rögtön* című keretes írásunkat.) Ő talán még a pesti sakk-körben, magától a szükszavú, megkeseredett idős zeneszerzőtől hallotta a történetet, amelyet íróként kiszínezett és Erkel szájába adott. Eszerint Bartay a szobájába zárva kényszerítette Erkel a komponálásra, aki egy óra alatt elkészült a művel.

Nem tudjuk, hogy valóban így történt-e, mindenesetre Erkel pályázata nélkül talán ismét Egressy Béni kompozíciója nyerte volna meg a versenyt. Az ő megzenésítése azonban aligha tölthette volna be azt a szerepet, amelyet Erkelé. A népies-verbunkos stílusú dallamot nem övezte volna olyan szinte vallásos tisztelet, mint Erkel méltóságteljes, az egyházi énekekre emlékeztető melódiáját (mély igazság rejlik Gárdonyinak a pozsonyi harangokra történő hivatkozása mögött). Utóbbi szövegén túl zenéje is imává formálta, és hozzásegítette ahhoz, hogy népmelódiából valódi nemzeti himnusszá váljon, a világ talán egyetlen olyan himnuszává, amelyet egy évszázadon át nem jogszabály tett kötelezővé, csupán a nép akarata. A magyar parlament 1903-as próbálkozását az uralkodó nem ratifikálta, a Himnusz jogszabályi védelmét csak az alkotmány 1989-es módosítása hozta meg.

GOMBOS LÁSZLÓ zenetörténész

| illusztrációk: OSZK, OSZMI

„Csináld meg rögtön!”

A Himnusra se pályáztam volna. Hanem egyszer az történik velem, hogy megfog az utcán, a lakása előtt Bartay. Felhá és azt mondja odafenn:

– Írtál-e himnuszt?

– Nem. Nem is írok. Egressynek hagyom ezt az örömet. Neki az effélékben kedve telik. [...] Pedig most jut eszembe, hogy holnap már lejár a pályázat. [...] Bartay] betuszkolt engem a mellékszobába, ahol egy kopott zongora sárgállott. Odatett egy ív kótapirost, melléje a szöveget.

– Csináld meg rögtön.

– De, bátyám, hova gondol! Nem szivar-sodrás ez, hogy csak úgy rögtön.

– Meg kell csinálnod!

– Nem lehet. Késő már!

Felelet helyett egyet lépett. Kifordult az ajtón, s rám fordította a kulcsot. Még csak annyit hallottam, hogy: alászolgája.

Állok mint Nepomuki János. Halom, hogy a külső ajtó is csukódik, záródik. No kutyateremtette: szépen vagyunk!

Csend van. Ülök és gondolkodok: hát hogy is kellene azt a himnuszt megcsinálni? Elém teszem a szöveget. Olvasom. Megint gondolkodok. És amint így elgondolkozom, eszembe jut az én első mesteremnek a szava, aki Pozsonyban tanított. Azt mondta: fiam, mikor valami szent zenét komponálsz, mindig a harangok szava jusson először eszedbe. És ott a szoba csöndességében megzendülnek az én fülemben a pozsonyi harangok. Áhíttat száll meg. A kezemet a zongorára teszem és hang-hang után olvad. Egy óra nem telik belé, megvan a himnusz,

A Himnusz kottája, Erkel kézírásával

úgy amint ma ismeri. Akkorra már visszajött Bartay is. Eljátszottam neki. Szépnek mondotta. Hazamegyek. Leírom zenekarra. Másnap benyújtom.

Gárdonyi Géza:
Apróságok Erkel életéből

Direktor a dívány alatt

(*História a kulisszák mögött*)

A *Bobózat átöltözéssel* című darab folyt. Klavgyija Matvejevna Dolszkaja-Kaucsukova, a fiatal és rokonzenves színész, a szent művészet odaadó papnője, öltözőjébe futott, és sietve ledobálta magáról a cigánylány-ruhát, hogy egy szempillantásnyi idő alatt huszár-uniformisba bújjon. Hogy a ruha ne vessen fölösleges ráncot, hogy minél szebben simuljon termetére, a tehetséges színész elhatározta: az utolsó szál ruhadarabját is leveti, s az uniformist egyenest az Éva-kosztümre húzza fel. És amikor mindent ledobált magáról, s az enyhe hidegben dideregve igazgatta huszárnadrágját, halk sóhajt hallott. A színész tágira nyitott szemmel hallgatózott. A sóhajtás megismétlődött, s valaki mintha azt suttogetta volna:

– Ne vigy minket a kísértésbe... Ó-ó!

A mit sem értő művész körülnézett, s miután semmi gyanúsat nem vett észre öltözőjében, a biztonság kedvéért bepillantott egyetlen bútorra, a dívány alá. És mit látott? A dívány alatt hórihorgas alak kuporgott.

– Ki van itt?! – kiáltott fel a színész, és huszártalját maga elé kapva, rémülten ugrott el a díványtól.

– Én vagyok... én... – suttogetta valaki reszkető hangon a dívány alatt. – Ne ijedjen meg, én vagyok... Psszt!

Az orrhangú suttozásból, amely a serpenyőben sísztérő zsír hangjára hasonlított, a színész könnyen ráismerhetett Ingyukov direktorra.

– Maga?! – háborodott fel a színész, s piros lett, mint a pünkösdirózsa. – Hogy... hogy merészelt? Egész idő alatt itt feküdt, maga vén gazember? Még csak ez hiányzott!

– Angyalkám... galambocskám! – suttogetta Ingyukov, kidugva kopasz fejét a dívány alól. – Ne haragudjék rám, kincsecském! Üssön agyon, taposson el, mint egy kígyót, de ne csapjon lármát! Nem láttam semmit, nem látok, s nem is akarok látni. Kár kiabálnia, lelkecském, szépséges virágom! Hallgasson meg egy öregembert, aki fél lábbal már a sírban van! Csak azért kuporgok itt, semmi másért, hogy az életemet mentsem!

Végem van. Nézze, minden szál hajam égnek áll. Megérkezett Moszkvából a Glasenykám férje, Pringyin. Most kutatja végig a színházat, s az én életemre tör. Rettenetes! Mert hiszen Glasenykán kívül még ötezer rubellel tartozom annak a gonosztevőnek.

– Mi közöm hozzá? Takarodjék innen ebben a szempillantásban, mert különben... nem tudom mit csinállok magával, gazember!

– Psszt! Psszt, lelkecském! Térden állva kérem, esedezem! Hol rejtőzzem el előle, ha nem magánál? Hiszen mindenütt megtalálna, egyedül ide nem meri betenni a lábát! Kérem hát! Könyörgök! Két órával ezelőtt vettem észre. Ott álltam az első felvonás alatt a kulisszák mögött, s egyszer csak látom: jön fel a színpadra a földszintről.

– Akkor maga a dráma alatt is itt kuksolt? – rettent meg a színész. – És... és mindent látott?

A direktor sírva fakadt.

– Reszketek! Félek! Félek, drágaságom! Megöl az átkozott! Hiszen Nyizsnyijben már rám lőtt egyszer... Az újságok is megírták.

– De ez... ez végül is tűrhetetlen. Távozzék, öltözöm kell, kimennem a színpadra. Hordja el magát, mert különben... kiabálok, síkítok... magához vágom a lámpát!

– Psszt!... Édes reménységem... fuldoklók mentőöve! Ötven rubel emelés, csak ne kergessen ki! Ötven!

A művész, egy csomó ruhát maga elé fogva, az ajtóhoz futott, hogy kiáltson. Ingyukov térden csúszott utána, s elkapta a lábát a bokája fölött.

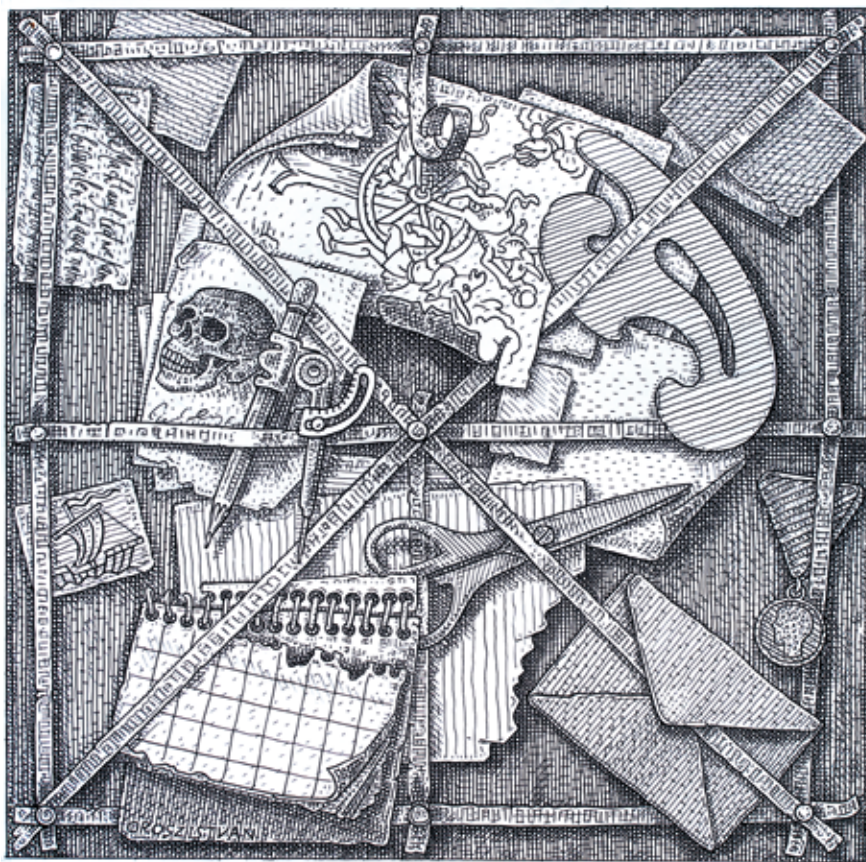
– Hetvenöt rubellel emelem föl a gázsiját, csak ne kergessen el! – suttogetta lihegve. – Még egy jutalomjátékot is ráígérek.

– Hazudik!

– Verjen meg az isten, ha nem igaz! Esküszöm! Soha többé ne legyen szerencsém! Hát gazember vagyok én?

– Jól van, de majd eszébe juttatom... – állt rá végül a színész. – No, másszon vissza a dívány alá!

„Hogy a ruha ne vessen fölösleges ráncot, hogy minél szebben simuljon természetére, a tehetséges színésznő elhatározta: az utolsó szál ruhadarabját is leveti, s az uniformist egyenest az Éva-kosztümre húzza fel. És amikor mindent ledobált magáról, s az enyhe hidegben dideregve igazgatta huszárnadrágját, halk sóhajt hallott.

Orosz István grafikája

Ingyukov szuszogva, akadozó lihegéssel csúszott a dívány alá, Dolszkaja-Kaucsukova pedig sietve folytatta az öltözködést. Szégyennel és szinte szorongással töltötte el, hogy öltözőjében egy idegen férfi kuporog a dívány alatt, de az a gondolat, hogy azt az engedményt a szent művészet érdekében tette, úgy felbátorította, hogy később, amikor a huszár-uniformist dobálta le magáról, nemcsak hogy nem szidta, de még sajnálgatta is a direktort:

– Összepizskolja ott a ruháját, kedves Kuzma Alekszejics! Tudja, mi mindent tartok én a dívány alatt?

A bohózat véget ért. A művésznőt tizenegyszer tapsolták ki, csokrot nyújtottak át neki, amelynek szalagján ez állt: „Maradj velünk!”

Amikor az ünneplés után visszaindult öltözőjébe, a kuliszak mögött Ingyukovba botlott. A direktor csupa piszok volt, gyűrött és borzas, de ragyogott az arca, és elégedetten dörzsölte a kezét.

– Hahaha... Képzeld, galambocskám! – lépett oda a színésznőhöz. – Ne vessen ki engem, vén szamarat! Képzeld, nem is Pringyin volt! Haha... Az ördög vinné el, az a hosszú vörös szakáll tévesztett meg! Pringyinnek éppen olyan hosszú vörös szakála van... Elnéztem, én vén marha! Haha... Hiába zavartam magát, szépségem...

– De azért ne felejtse el, amit ígért – figyelmeztette Dolszkaja-Kaucsukova.

– Nem felejttem, nem angyalok, de... nézze csak, galambocskám, hiszen nem is Pringyin volt! Mi csak a Pringyin-ügyben kötöttünk egyezséget, mért teljesíteném hát az ígéreteket, ha nem is Pringyint láttam? Ha ő lett volna, az persze más dolog, de így, hogy tévedtem... Valami csodabogarat néztem Pringyinnek!

– Micsoda aljasság! – háborgott a színésznő. – Aljasság, igen! Gyalázat!

– Ha Pringyin lett volna, akkor természetesen jogos volna a követelése, hogy váltsam be ígéreteimet, de hát ördög tudja, ki lehetett az a fickó. Talán valami varga vagy szabó – amiatt emeljek? Én becsületes ember vagyok, kedveském... Tudom én, mit hogyan...

Még továbbmenőben is hadonászott és azt hajtogatta:

– Ha csak Pringyin lett volna, az persze más, akkor kötelességem, de egy ismeretlen miatt... egy isten tudja miféle vörös ember miatt, akiről kiderül, hogy nem Pringyin...

fordította: Rab Zsuzsa

Nagymaros, Június 20–23.

SZÍNHÁZI ELŐADÁSOK

Karinthy Színház:
A szarvaskirály (HU)

vígjáték, június 20. 17:00

Minden nap VR színház
+ Gyerekbírodalom
+ színes kísérőprogramok.

Kassai Nemzeti Színház:
Anne Frank naplója (SK)

táncszínház, június 21. 17:00

Olomouci Morva Színház: Opera Gála:
Visegrád hangjai (CZ)

előzenével kísért opera show, június 22. 17:30

Rozbark Színház:
Kései szerelmesek a hold havában (PL) +16

táncszínház René Magritte művészete nyomán, június 23. 16:30

Válts színházjegyet, nézd meg az előadást és utána bulizz ingyen a koncerteken!
Kedvezményes jegyek 5 500 Ft-tól a készlet erejéig!

Történelmet írunk.

könyv

365 apropó, amiért jó magyarnak lenni Minden napra egy történet

Ha visszatekintünk az eseményekben rendkívül gazdag 1100 esztendőre, akkor be kell ismernünk, hogy azért bőven van mire büszkének lennünk. Ebben a könyvben pontosan 365 okot adunk erre.

Éves magazin-előfizetés

Öt lapszámotól a teljes archívumig

Célunk, hogy a múlt érdekességeit, valamint a legfrissebb kutatási eredményeket érthetően, korszerűen és gazdagon illusztrálva mutassuk be az olvasóinknak. Akár digitálisan is.

magazin

A kocka el van vetve

Partikellék a kvíz szerelmeseinek

1500 kérdés a történelem, az irodalom és a művészet témaköréből. Különc feladatok, különleges küldetések, két darab játéktábla és megannyi izgalom és móka egy kis dobozban.

A Patrióta

Az igazi hazafiak kedvence

Fedezzék fel tágabb hazánk, az 1920 előtti Magyarország történetét, településeit, épített és természeti örökségeit, a táj híres szülőtteit és a hozzájuk kapcsolódó kulturális értékeket!

A Misszió

Felfedezőknél kötelező

Indulj el egy Föld körüli utazásra, alapíts saját misszióközpontokat a dél-amerikai dzsungel közepén, Afrika sivatagjaiban vagy az ázsiai sztyeppéken! Él át karaktereid kalandjait, és közben küzdj a kalózok és a kísértések ellen!

puzzle

István a király?

Rajtad áll vagy bukik a nemzet születése!

István folytatni kívánja apja munkáját: egy erős, keresztény magyar állam létrehozását. Tervei támogatókat és ellenfeleket egyaránt szereznek neki, ám csak az idő mondja majd meg, siker koronázza-e erőfeszítéseit.

ÚJ!

társasjáték

Mesterművek Kollekción

Rakd ki a festményeket!

Az 1000 darabos prémium kirakásaink a magyar festészet legszebb és legnépszerűbb darabjait ábrázolják.

Kedvezményes ajánlatok:
bolt.mult-kor.hu

JÚN. 6. | AZ AJTÓ

SZABÓ MAGDA REGÉNYE » Az író nő egyik legnépszerűbb regényéből készült előadás Udvaros Dorottya, Söptei Andrea főszereplésével.

mikor? hol?

június 6. – 19 óra

Győri Nemzeti Színház

JÚN 11. | KURÁZSI MAMA

ORSZÁGOS SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ » A magyar színházi seregszemle programjában Brecht drámájának különleges verziójával szerepel a Nemzeti Színház.

mikor? hol?

június 11. – 20 óra

**Csiky Gergely Színház, Kaposvár –
Országos Színházi Találkozó**

JÚN. 22., JÚL. 20., AUG. 9. | HÁZTŰZNÉZŐ

GOGOL KOMÉDIÁJA » Egy talpraesett nő, pipogya és neveléses férfiak és Gogol metsző humora. A férfi-szerepekben is nők – a beregszászi társulat és Nemzeti Színház közös előadása.

mikor? hol?

Június 22. – 17 óra

Magyar Színházak 36. Kisvárdai Fesztiválja

július 7. – 21 óra

Esztergomi Várszínház

augusztus 9. – 20 óra

Gyulai Várszínház

JÚN. 29., AUG. 9. |

EGY, KETTŐ, HÁROM – AZ IBOLYA

MOLNÁR FERENC KÉT EGYFELVONÁSOSA » Egy bankár, illetve egy színházigazgató vesszőfutása – banális történetek mély emberismerettel megírva és sok vidámsággal fűszerezve.

mikor? hol?

június 29. – 18 óra

Magyar Színházak 36. Kisvárdai Fesztiválja

augusztus 9. – 20 óra 30

Szarvasi Vízi Színház

augusztus 16. – 20 óra

Gyulai Várszínház

A nyár folyamán Győrtől Kisvárdán át Gyuláig láthatók a Nemzeti Színház előadásai. Fesztiválokon és szabadtéri helyszíneken is várjuk nézőinket júniustól augusztusig.

JÚL. 31., AUG. 27-29. | AZ ÖNGYILKOS

ABSZURD KOMÉDIA » Egy ember elhatározza, hogy öngyilkos lesz, és így az érdektelenségből kilépve érdekessé válik. De akkor minek is legyen öngyilkos? A beregszászi társulat és a Nemzeti Színház közös előadása.

mikor? hol?

július 31. – 16 és 20 óra

Nagyharsány – Ördögkatlan Fesztivál

augusztus 27-29.

Marosvásárhely, Vásárhelyi Forगतag

AUG. 13. | MACSKAJÁTÉK

ÖRKÉNY ISTVÁN REMEKMŰVE » Öregedés és szerelem? Az utolsó fellángolás és az élet értelmének a keresése? Egy klasszikus abszurd komédia Udvaros Dorottyával, Blaskó Péterrel, Nagy Marival.

mikor? hol?

augusztus 13. – 19 óra

Erkel Ferenc Művelődési Központ, Gyula

AUG. 17. | ISTVÁN KIRÁLY

A DÖNTÉS DRÁMÁJA » Sík Sándor nagyívű történelmi drámájában István király végső döntését élhetjük végig: kire bízta az országot? Nyugat vagy kelet? Pogányság vagy kereszténység?

mikor? hol?

augusztus 17. – 20 óra
Tószínpad, Gyula

AUG. 14., 23. | TÓTÉK

ÖRKÉNY ABSZURDJA » A háború tombolása közepette az idilli Mátraszentannán élő Tót családhoz egy nap beállít az orosz fronton harcoló fiuk parancsnoka...

mikor? hol?

augusztus 14. – 20 óra
Gyulai Várszínház

augusztus 23. – 19 óra 30
Zsámbéki Nyári Színház, Zichy-kastély

AUG. 12., 19. | HOBÓ

BLUES-SZTORI ÉS KÖLTÉSZET » Hobo koncertszínháza: klasszikus blues, magyar történettel és Hobo „bibliája”: József Attila versei.

mikor? hol?

Hé, Magyar Joe!

augusztus 12. – 20 óra 30 • Kultkikötő, Balatonboglár

Tudod, hogy nincs bocsánat

augusztus 19. – 20 óra 30 • Thália Nyárikert, Salföld

AUG. 17. | FEDÁK SÁRI

SZÜCS NELLI ESTJE » Fedák Sári volt „A” primadonna. Sztár Pesttől New Yorkig. Megjárta a siker csúcsait és a történelem poklát. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították

mikor? hol?

augusztus 17. – 20 óra 30
Thália Nyárikert, Salföld

KÉPMÁS

MAGAZIN | nőknek és férfiaknak

**OLVASNIVALÓ EGY ÉVRE,
ÉRTÉKEK EGY ÉLETRE**

INSPIRÁLÓ INTERJÚK ÉS TÖRTÉNETEK

HITELES ÍRÁSOK AZ ÉLETRŐL

LÉLEKTAN A HÉTKÖZNAPOKBAN

KULTURÁLIS TARTALMAK

SZAKÉRTŐI TANÁCSOK

**Éves előfizetés -
10 lapszám: 12 480 Ft**

Előfizetéssel 15%-al kedvezőbb áron jut hozzá az egyes lapszámokhoz: egy lapszám átlagára így 1 480 Ft helyett 1 248 Ft.

ELŐFIZETÉS ITT:

kepmas.hu/elofizetes • elofizetes@kepmas.hu • 06-1 365-1414

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu

Jelenet Az öngyilkos című előadásból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

A 2024/2025-ÖS ÉVAD PREMIERJEI | Szarka Tamás: **ESTHAJNAL**
(RENDEZŐ: VIDNYÁNSZKY ATTILA) | Oscar Wilde: **SALOME** (RENDEZŐ: DIANA DOBREVA) |
Eugene Labiche – Marc-Michel: **OLASZ SZALMAKALAP** (RENDEZŐ: SILVIU PURCĂRETE)
| Molnár Ferenc: **LILIAM** (RENDEZŐ: FEJES SZABOLCS e. h.) | Jan Fabre: **VÉR VAGYOK**
(RENDEZŐ: JAN FABRE) | Vecsei H. Miklós és a QJÚB: **ÁZOTT HAJÁBAN HÉT HALOTT**
BOGÁR RAGYOG (RENDEZŐ: VECSEI H. MIKLÓS) | Karl Marx nyomán: **A TŐKE** (RENDEZŐ:
VIDNYÁNSZKY ATTILA)